

קובץ

קשרי המקראות ומאמרי הז"ר

על ליקוטי מוהר"ן תורה כה

לטייל
בתורתו

פרוייקט לעידוד העמקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

קובץ

קשרי המקראות ומאמרי הז"ר

על ליקוטי מוהר"ן תורה כה

מרחיב ופותח את המקורות
והמובאות של הפסוקים,
המדרשים, הגמרות ומאמרי
הזוהר המוזכרים בתורה,
על מנת להקל על העיון
הלימוד והרחבה,

ביצר כללות העניין המובא במקורות,
מתבאר בתוך דברי רבינו הק'.

ונספו בו לאחר כל קטע,
נקודות לעיון מעוררות חשיבה,
כתוצאה מהרחבת ופתיחת המקורות.

יוצא לאור על ידי:

להערות והארות

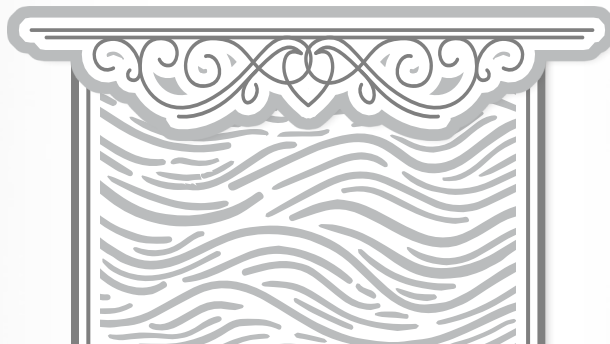
lb046277313@gmail.com

עימוד ועיצוב: פיילנט

054-84-02670

ymp545464@gmail.com

תוכן עניינים

- ה הקדמה ומבוא
- י תורת כה
- יט קשרי המקראות ומאמרי חז"ל
- יט משתחרב בית המקדש בטל השמור ונפת צופים ואמנה
- כא שרירות לב
- כג כי בשזה קם, זה נופל
- כד נפת הטפנה שפתותיך
- כה זבחי אלקים רוח נשברה
- כז ומעין מן המקדש יצא
- כט סביב רשעים ותהלכון
- לא כי כל הנשמות הם זה למעלה מזה, וזה מלבוש לזה
- לב כפא כבוד מרום וכו'
- לג רבי יוחנן קרא למאנה וכו'

לה כמובא בפונות של הודו לה' קראו בשמו

וגנזין עלאין המלכשים בכסף וזהב, אין מאירין אלא בשבאים

לאיש הישראל לי לח

ישראל אשר בק אתפאר מג

לי הכסף ולי הזהב מד

ישעו אל ה' מז

הוו זהירים ברשות מז

חן בעיני ה' מז

הנה נתתי אלהך כסף לאחיקה הנה הוא לך פסות עינים מט

בגדי ישע מעיל צדקה ועטני נב

ונגשוד צדקה נג

עיניך ברכות בחשבון נו

שכל פרומה נצטרף לחשבון גדול נז

העבו"ם, הנקראים בת רבים נח

הבא לטמא פותחין לו נח

לפתח חטאת רובין ס

כו - תל וכו' והוא תל שהכל פונזין לו סב

תכף לסמיכה שחיטה סג

הקדמה ומבוא

מהות הקובץ

הקובץ הבא הינו ליקוט כל הפסוקים והמדרשים, הגמרות ומאמרי הזוהר, אותם רבינו הביא לראיות או לאסמכתאות שונות בתורה כ"ה.

בקובץ זה הובאו לתועלת הלומדים רק הפסוקים או העניינים שהוזכרו בדברי רבינו במפורש, ועליהם חונים מפרשי הפשט, בקצרה ובתמצות.

ברוב הפסוקים והמאמרים הובאו גם שאר הפסוקים או דברי חז"ל הסובבים את הפסוק או העניין אותם רבינו הזכיר בדבריו, ככל שהיה נראה לענ"ד שיש קשר חזק בין כללות העניין והסוגיא לדברי רבינו בתורה.

בכלליות, נזהרנו לא להתרחק יתר על המידה מאותם דברים שהם בגדר פירוש הפשט, כדי לא להחטיא את המטרה בהוצאת קונטרס זה וכדלקמן.

לשם הוצאת קובץ זה נעזרנו רבות בספר 'פאר הליקוטים' בעבודה הנפלאה שעשו עורכי הספר בטור 'מקור חכמה' וגם בהערות שנכתבו שם בחלק מהמקומות. תודתנו נתונה להם על נתינת החומר בעין טובה, תשואות חן להם.

אך זאת למודעי, שלפעמים הוספנו על הדברים שהובאו שם בספר, או קיצרנו במקומות שהיה נראה לנו לקצר ואלו ואלו דברי אלוקים חיים.

מטרת הקובץ

הלימוד בעיון בליקוטי מוהר"ן כולל בתוכו את הלימוד של כל ראייה והלבשה של רבינו מדברי חז"ל בפני עצמה, כלומר פתיחת הפסוק או המדרש שרבינו הביא, עיון ולימוד והבנה כיצד כללות העניין מבארת ומתבארת מתוך דברי רבינו.

ישנם שני 'כללים' מתוך הח"י כללים שעוסקים בפירוש ב'מקורות' המוזכרים בדברי רבינו.

הכלל החמישי מלמד, שכל פסוק שרבינו מביא, לפעמים נראה שהפסוק הובא לראיה רק לנקודה מאוד מסוימת בדברי רבינו, אבל באמת בכל ראייה, יש קשר אחר של אותו פסוק או מאמר חז"ל לעוד עניינים בתורה, ולפעמים אנו רואים כיצד פסוק אחד יכול להיארג ולהתקשר כמעט לכלל העניינים המוזכרים במאמר באופן פלאי!

לא זו בלבד, אלא לפעמים פסוק אחד שהובא בסוף המאמר, יכול לשפוך אור חדש על עניין שלם המובא בתחילת התורה, ולתת לו הבנה חדשה והסתכלות אחרת באופן נפלא (ולהלן נביא לכך דוגמא או שניים שתסביר את העניין בבהירות).

לא תמיד אנו יכולים לראות את ההקשר הנפלא דרך אותו פסוק שרבינו ציטט בתורה, אלא רק כאשר אנו נפתח את אותו פסוק עם כל הפסוקים שהם בגדר כלל הסוגיה של אותו פסוק, אנו ניווכח שאכן כל הפרק כביכול 'מדבר' ועוסק בענייני התורה המפוזרים לכל אורכה ומטעימים טעם חדש וביאור שונה מכל מה שהבנו עד כה.

ישנו עוד כלל - כלל י"א - שעניינו הוא חיבור הפירוש הפשוט של הפסוק עם הפירוש העמוק שרבינו נותן לאותו פסוק, שבדרך כלל שונה ואף רחוק מאוד מהפירוש הפשוט של אותו פסוק.

אין כאן המקום להאריך בביאור כלל זה, אבל יש לדעת, שבאמת בכל פסוק ישנם דברים שלולא חיבור הפשט בעמקותו עם הדרש והסוד שרבינו מגלה, יש חיסרון הבנה גם בפשט הפשוט של הפסוק וגם בגילוי הפנימי שרבינו מפרש איתו את הפסוק.

החיבור והכלליות של הפשט והדרש, נעשה מתוך קשרי התורה מיניה וביה. זה לא תלוי בסברות והרגשות ליבו או מוחו של הלומד, אלא החוט שמקשר בין הדרש והפשט עלינו למצאו בתוך התורה, בתוך דברי רבינו.

כי זהו כלל כולל ויסודי, שכל דברי רבינו מתבארים מניה וביה, כל דבריו הקדושים בכל תורה בפני עצמה הם אריגה אחת שקשורה בכל חלקיה בקשר נפלא. ועל כן כל הכללים האחרים ללימוד ליקוטי מוהר"ן, כולל הלימוד הרחב של הפסוקים ומאמרי חז"ל, משתתפים עם כלל זה, לחתור לגלות את הצפונות העמוקות מתוך כל קשרי התורה.

דוגמאות מתוך הקובץ שלפניכם

דוגמה א': בתחילת התורה רבינו מביא את דברי המשנה 'משחרב בית המקדש בטל השמיר ונופת צופים ואמנה', רבינו מבאר את המשנה שהיא מדברת על כך שבטל השכל שאיתו שברו את המדמה, השכל בכוח הוא השמיה, השכל בפועל הוא נופת צופים והשכל הנקנה שמרמז על קיום דבר, הוא האמנה המוזכרת במשנה.

לפי הפירוש הפשוט, האמנה אינה מדברת על שכל, אלא על אנשים שמדרגתם מאוד גבוהה, והם נקראים בלשון המשנה 'אנשי אמנה'.

לכאורה אין קשר בין אותם אנשים שמאמינים בשלמות בה' לדברי רבינו שהאמנה זה 'שכל הנקנה', לכאורה הפירוש הפשוט רחוק מאוד מהפירוש שרבינו נותן למושג 'אמנה'.

אבל אם נפתח לרגע את המשנה, נראה שהמשנה מביאה פסוק, לראיה על כך שפסקו אנשי אמנה: "משחרב בית המקדש, בטל השמיר ונפת צופים, ופסקו אנשי אמנה, שנאמר "הושיעה ה' כי גמר חסיד פסו אמונים מבני אדם".

לכאורה נראה שלא התווסף לנו שום מידע חדש שיוכל לתרום לנו, הבנה כלשהיא, או הרחבה מיוחדת, על פני מה שכבר ראינו וידענו מלשון המשנה המוזכרת במפורש בדברי רבינו.

אבל נשוטט רגע ונפליג לסוף המאמר, בהשמטות של סוף התורה, שם מוזכרים דברי רבינו על כך שיש אנשים שנפלו למדמה ולכן הם אינם מצליחים להתעלות בעבודת ה':

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ הַלְשׁוֹן: וְבִזְוַת הַחֲסִידִים הַרְבֵּה, שֶׁפִּתְּאִם נִדְמָה לָהֶם
שֶׁנִּפְּלוּ מֵעֲבוֹדַת ה', וּבְאֵמַת אֵין זֶה נִפְּלָה כָּלֵל, רַק מִחֲמַת שְׁצָרִיכִין לַעֲלוֹת
מִמְדַּרְגָּה לְמִדְרָגָה וְכוּ"

רבינו פונה ל'חסידים', שעליהם הפסוק אומר בהקשר של אותם אנשי אמנה, 'הושיעה ה' כי גמר חסיד פסו אמונים מבני אדם', והנה אנו רואים את הקשר הראשון, שאנו רואים מתוך המשנה, שרבינו מבאר שאכן יש אנשים, שהם החסידים, והם הם האנשי אמנה.

ולפי זה מבואר עניין נפלא, שאנשי האמנה המוזכרים במשנה, הם אנשים כאלו שזכו לשבר ולהכניע את המדמה, ומחמת שהם זכו לשכל הנקנה שנקרא קיום דבר, על כן הם עצמם נקראים אנשי אמנה.

ולפי זה יוצא דבר פלא, שעצם השכל הנקנה, הוא הידיעה שהאדם באמת אינו נופל כלל, אלא אדרבה הוא עולה מדרגה לדרגה, ואם ח"ו האדם טועה ונופל לדימיון כאילו הוא באמת כן נופל, עליו נאמר 'ופסקו אנשי אמנה'.

ואם נראה ונדמה שבזה תמו הקשרים בין המשנה שם במסכת סוטה לכלליות חלקי התורה, תהיו מופתעים!

באות ב', רבינו מביא את הפסוק 'סביב רשעים יתהלכון', כדי להוכיח שהקליפות סובבים את הקדושה כמו קליפות לפרי. אבל אם נשים לב, נראה על אתה, שאותו פסוק הוא המשכו או סיומו של אותו פרק המתחיל במילים 'הושיעה ה' כי גמר חסיד פסו אמונים מבני אדם...

מה הקשר? מה זה מגלה? ואיזה עוד קשרים נחבאים בין המשנה לפסוקים ולכל חלקי המאמר וחוזר חלילה, את זה אנו משאירים לכם, את זה תגלו כבר בעצמכם!

תורה כה - אחוי לן מנא

לשון רבנו זכרוננו לברכה

רש"י: אחוי לן מנא דלא שויא למבלא, הרמנו
פלי שאינו שוה ההפסד שהוא מפסיד:
צודיא, מחללת: לא עיל צטרעא, שהיה ארץ
ורקצ יוסר מן הפסח: איתו מרא וסתר, צנן
הפסח והפסל עד שיכנס:

אמרו לה: אחוי לן מנא דלא
שויא לחבלא. איתי בודיא.
פשמחה, ולא הוי עיל לתרעא.
אמר להו, איתו מרא, סתרו.
הינו מנא דלא שויא לחבלא:

משחרב בית המקדש בטל השמיר ונפת צופים ואמנה:

(משנה סוטה מח)

א כי צריך כל אדם להוציא את עצמו מהמדה, ולעלות אל השכל;
וכשנמשך אחר המדה, זה בחינת שרירות לב, שהוא הולך אחר
המדה שבלב, וכשיוצא משרירות הלב, ומשבר לבו האבן - זה
בחינת שמיה שעל ידו נכנע האבן, ואינו הולך אחר תאוות המדמיות,
והולך אחר השכל. וכל זמן שלא הוציא שכלו אל הפעל שלא השתמש

בְּשִׁכְלוֹ עֵדִין – אִז אֶצְלוֹ הַשִּׁכָּל בְּכַח, אֶרְעֵל־פִּי שִׁכְבָּר נְשָׁבַר הַמְדָמָה,
אִז נִתְקוּמָם תְּכוּנַת שִׁכְלוֹ. כִּי כְשֶׁזֶה קָם, זֶה נוֹפֵל (כמובא ברש"י ריש פרשת
תולדות), אֲבָל הַשִּׁכָּל עֵדִין בְּכַח. וְאַחֲר־כֵּךְ כְּשֶׁחֻקָּר בְּשִׁכְלוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ
בוֹ, אִזִּי הַשִּׁכָּל כִּפְעַל. וְזֶה בְּחִינַת נֶפֶת צוּפִים, בְּבְחִינַת (שה"ש ד): נֶפֶת
תִּפְפְּנָה שְׁפֹתוֹתֶיךָ – שֶׁהוּצִיא מְתִיקוֹת שִׁכְלוֹ מִכַּח אֶל הַפְּעַל. [וְזֶה:
שְׁפֹתוֹתֶיךָ, הוּא בְּחִינַת מוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפְּעַל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַדְּבוּר].
וְאַחֲר־כֵּךְ כְּשֶׁמְשִׁיג בְּשִׁכְלוֹ כָּל מָה שֵׁיִשׁ בְּיַד אֲנוּשֵׁי לְהַשִּׁיג, אִז שִׁכְלוֹ
נָשַׁב שִׁכָּל הַנִּקְנָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ הַמְּחַקְרִים, שֵׁיִשׁ שִׁכָּל בְּכַח, וְשִׁכָּל הַפְּעַל,
וְשִׁכָּל הַנִּקְנָה. וְעַקֵּר קִיּוּמוֹ שֶׁל אָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ, אִינוֹ אֶלָּא שִׁכָּל
הַנִּקְנָה, וְזֶה הַשְּׁאֲרוֹתָיו לְאַחַר הַמִּיתָה. וְזֶה בְּחִינַת אֲמָנָה, כִּי אֲמָנָה –
לְשׁוֹן קִיּוּם דָּבָר, כִּי שִׁכָּל הַנִּקְנָה, הוּא קִיּוּם שֶׁל אָדָם לְאַחַר מוֹתוֹ. וְשִׁכָּל
הַנִּקְנָה נִקְרָא, מָה שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ הַרְבֵּה דְבָרִים בְּיַדִּיעָה אַחַת, כִּי קֹדֶם
צָרִיךְ לִידַע הַרְבֵּה הַקְּדָמוֹת קֹדֶם שֶׁיִּדַע אִיזְהוּ דָּבָר, וְאַחֲר־כֵּךְ כְּשֶׁמְשִׁיג
אֶת הַדָּבָר, מִשְׁלִיךְ הַקְּדָמוֹתָיו, וְיוֹדֵעַ אֶת הַדָּבָר בְּיַדִּיעָה אַחַת. וְעַקֵּר
הַמַּעֲיֵן הַחֲכָמָה מִן הַמְּקַדָּשׁ יֵצֵא, כִּי שֵׁם הָיוּ מְקַרְבֵּי־ן הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁהֵם
הַבְּהֵמִיּוֹת וְכַח הַדְּמִיוֹן. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים נא): זִבְחֵי אֱלֹקִים רוּחַ
נִשְׁבְּרָה – שֶׁיִּשְׁבִּירַת הַדְּמִיוֹן הֵם הַקְּרָבָנוֹת. וּבְשִׁבִיל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
זְכוּרָנָם לְבִרְכָה: כְּשֶׁחָרַב בֵּית־הַמְּקַדָּשׁ בְּטַל הַשְּׁמַיִם וְכוּ'. וּבְשִׁיבְנָה
בֵּית־הַמְּקַדָּשׁ, אִז יִתְקַיֵּם (ויאל ד): וּמַעֲיֵן מִן הַמְּקַדָּשׁ יֵצֵא:

ב וְדַע שֶׁכָּבֵל עוֹלָם וְעוֹלָם וּבְכָל מַדְרָגָה וּמַדְרָגָה, יֵשׁ שֵׁם דְּמִיוֹנוֹת אֵלֹהִים, וְהֵם הֵם הַקְּלָפוֹת הַקּוֹדְמִין לְפָרִי, וְסוּבְכֵים אֶת הַקְּדוּשָׁה, בְּבַחֲנֵת (תהלים יב): סְבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלְכֹּן. וּבְשֵׁאֲדָם נִעְתָּק מִמַּדְרָגָה לְמַדְרָגָה, אִזְ צָרִיךְ לוֹ לִילֵךְ דְּרֹךְ אֵלֹהֵי הַדְּמִיוֹנוֹת, כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל הַקְּדוּשָׁה. וְתַכְּף כְּשֶׁעוֹלָה לְהַמְדְרָגָה, אִזְ נִתְעוֹרְרִין הַקְּלָפוֹת שֶׁבַּמְדְרָגָה, וּמִסְבְּבִין אוֹתוֹ. וְצָרִיךְ לְהַכְנִיעַ אוֹתָם וּלְשַׁבֵּר אוֹתָם, וּלְטַהֵר אוֹתוֹ הַמְּקוֹם מִקְּלָפוֹת:

ג וְדַע שֶׁאִין שְׁנֵי בְנֵי אָדָם שְׁוִין זֶה לָזֶה, כִּי כָּל הַנְּשֻׁמוֹת הֵם זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, וְזֶה מְלַבּוֹשׁ לָזֶה, וּפְנִימִיּוֹת שֶׁל תַּחְתּוֹן נַעֲשֶׂה לְבוּשׁ וְחִיצוֹנִיּוֹת לְחִיצוֹנִיּוֹת עֲלִיּוֹן. נִמְצָא, כְּשֶׁאֶחָד רוֹצֵה לְעֹלוֹת מִמְדְרָגָתוֹ לְמַדְרָגָה עֲלִיּוֹנָה, אִזְ הוֹלֵךְ וְנִעְתָּק הָאָדָם הָעוֹמֵד בַּמְדְרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה, וְהוֹלֵךְ וְנִעְתָּק לְמַדְרָגָה הַיּוֹתֵר עֲלִיּוֹנָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שִׁיְהִיוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים בַּמְדְרָגָה אַחַת. וְאִינוּ נִעְתָּק מִהָאָדָם הָעֲלִיּוֹן, אֶלָּא הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁלּוֹ, וְהַחִיצוֹנִיּוֹת נִשְׂאָר. וְגַם הָאָדָם שֶׁבַּמְדְרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה, אִינוּ נִעְתָּק וְעוֹלָה, אֶלָּא הַפְּנִימִיּוֹת. וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הַתַּחְתּוֹן, נַעֲשֶׂה חִיצוֹנִיּוֹת לְחִיצוֹנִיּוֹת עֲלִיּוֹן. וְאִף-עַל-פִּי שֶׁכָּבֵר נִשְׁבֵּר הַקְּלָפָה שֶׁבַּמְדְרָגָה עֲלִיּוֹנָה עַל-יַדֵּי הָאָדָם הָעֲלִיּוֹן, אִף-עַל-פִּי-כֵן, כְּשֶׁפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הָעֲלִיּוֹן נִעְתָּק מִשֵּׁם. וְחִיצוֹנִיּוֹת (ג"א וּפְנִימִיּוֹת) הַתַּחְתּוֹן עוֹלָה, אִזְ הַקְּלָפָה חוֹזֵר וְנִעוֹר. כִּי לֹא נִכְנַעַת אֶלָּא לְפָנֵי הָאוֹר הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הָעֲלִיּוֹן, אֲבָל לְפָנֵי הַתַּחְתּוֹן, אֶפְלוּ לְפָנֵי פְּנִימִיּוֹתָיו, יֵשׁ כַּח בְּיָדָה לְהַתְעוֹרֵר כְּנֻגָדוֹ. וּבְשִׁבִיל זֶה צָרִיךְ לוֹ לְשַׁבֵּר אוֹתָהּ וּלְהַכְנִיעַ אוֹתָהּ מִחֻדָּשׁ.

ופְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת, הֵם שְׁנֵי מִינֵי עֲבוּדוֹת: עֲבוּדָה שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה וּמִצְוֹת, הֵם פְּנִימִיּוֹת; וְעֲבוּדַת אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְשֵׁאֵר צְרִכֵי הַגּוֹף, הֵם חִיצוֹנִיּוֹת. וְעֲבוּדַת חִיצוֹנִיּוֹת, הֵינּוּ אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, שֶׁל הָאָדָם הָעוֹמֵד בַּמְּדֻרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה, הִיא מְאִירָה וּמְשַׁבַּחַת יוֹתֵר מֵעֲבוּדוֹת פְּנִימִיּוֹת, הֵינּוּ תּוֹרָה וְתַפְלָה, שֶׁל הָאָדָם הָעוֹמֵד בַּמְּדֻרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה. וּבְשִׁבִיל זֶה פְּנִימִיּוֹת הַתַּחְתּוֹן נַעֲשֶׂה לְבוֹשׁ לְחִיצוֹנִיּוֹת הָעֲלִיּוֹן:

זֶה פְּרוּשׁ (ירמיה יז): כִּסָּא כְבוֹד מְרוֹם וְכו', כִּסָּא זֶה בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת, לְשׁוֹן אֶתְכֶסְיָא. כְּבוֹד, זֶה חִיצוֹנִיּוֹת וְלְבוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שבת קיג): רַבִּי יוֹחָנָן קָרָא לְמַאֲנֵה וְכו'. מְרוֹם מְרֵאֲשׁוֹן – הֵינּוּ כְּשֶׁנִּתְרוֹמַם וְנִתְעַלָּה מִמְּדֻרָגָה הָרְאשׁוֹנָה, וְאִזּוּ נַעֲשֶׂה מִפְּנִימִיּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת. בְּשִׁבִיל זֶה, מְקוֹם מְקַדְּשֵׁנוּ – צְרִיךְ לְקַדֵּשׁ אֶת הַמְּקוֹם מִחֲדָשׁ, כִּי הַקְּלָפוֹת חוֹזְרִים וְנִעֲזָרִים כְּנ"ל:

ד וְאִי אֶפְשֶׁר לְהַכְנִיעַ הַקְּלָפוֹת, הֵינּוּ הַדְּמִיוֹנוֹת וְהַמְּחַשְׁבוֹת וְהַתַּאֲוֹת וְהַבְּלוֹבִלִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁבַּמְּדֻרָגָה, אֵלָּא עַל-יְדֵי גְדֻלּוֹת הַבּוֹרָא, כְּמוֹכָא בְּפִנּוֹת שֶׁל הוֹדוֹ לֵה' קָרְאוּ בְּשֵׁמוֹ, שְׁזֵה הַמְּזֻמּוֹר נִתְקַן לְהַכְנִיעַ הַקְּלָפוֹת שֶׁבִּיצִירָה, כִּי נִתְעוֹרְרִים נֶגֶד עֲשִׂיָּה שְׁעוֹלָה בִּיצִירָה, וְעַל-יְדֵי שְׂמֻזְכִּירִין גְּדֻלּוֹת הַבּוֹרָא – נִכְנָעִין, עֵינֵי שָׁם. כִּי פְּנִימִיּוֹת הִיצִירָה עוֹלָה לְבְּרִיאָה, וּפְנִימִיּוֹת עֲשִׂיָּה עוֹלָה וּמְלַבִּישׁ לְחִיצוֹנִיּוֹת יְצִירָה עֵינֵי שָׁם. וְהַתַּגְּלוֹת גְּדֻלּוֹת הַבּוֹרָא, הוּא עַל-יְדֵי צְדָקָה שְׁנוֹתֵנִין לְעֵנֵי הַגּוֹן, כִּי עֵקֶר הַגְּדֻלָּה וְהַפָּאָר הוּא הַתַּגְּלוֹת הַגּוֹנִין, וְכִסָּף וְזָהָב הֵן הֵן הַגּוֹנִין, כִּי גּוֹנִין עֲלָאִין

בהם, וגונון עלֹאין המְלַבְּשִׁים בְּכֶסֶף וְזָהָב, אִין מְאִירִין אֶלֶּא כְּשִׁבְאִים
 לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵל, כִּי שָׁם מְקוֹמָם, וְנִכְלָלִים זֶה בְּזֶה, וּמִתְנַהֲרִין אֵלֹו הַגְּוֹנוֹן,
 בְּבַחֲיַנַּת (ישעיה מט): יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר; כִּי מְקוֹם הַגְּוֹנוֹן אִינוֹ
 אֶלֶּא אֶצֶל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵל, וּכְשִׁמְתַּנְהֲרִין הַגְּוֹנוֹן, אֲזִי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מִתְגַּדֵּל וּמִתְפָּאֵר בְּהֶם, בְּבַחֲיַנַּת (חגי ב): לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, וְנַעֲשֶׂה
 מֵהֶם בְּגָדֵי יִשְׁעֵי. יִשְׁעֵי – אֶסְתַּכְּלוּתָא, כְּמוֹ יִשְׁעוֹ אֶל ה' – מִחֲמַת הַפָּאֵר
 הַכֹּל מִסְתַּכְּלִין בּוֹ, כִּי כָּלֶם מִתְאֵוִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁהַכֶּסֶף
 וְזָהָב אֶצֶל הָעֵבּוֹ"ם, אֲזִי הַגְּוֹנוֹן נַעֲלָמִים אֹרְם, וְאִינָם מְאִירִין, כִּי אִין
 שָׁם מְקוֹמָם, כִּי אִין מְקוֹמָם אֶלֶּא אֶצֶל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵל, בְּבַחֲיַנַּת: יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר, כִּי שָׁם פָּאֵר הַגְּוֹנוֹן. וּבְשִׁבִיל זֶה הָעֵבּוֹ"ם תְּאִבִּין לְמִמּוֹן
 יִשְׂרָאֵל; אֶף-עַל-פִּי שְׂיִישׁ לְהָעֵבּוֹ"ם כֶּסֶף וְזָהָב הַרְבֵּה, תְּאִבִּים לְדִינָר
 שֶׁל יְהוּדֵי, כְּאֵלֹו לֹא רָאָה מְמוֹן מַעוֹלָם, וְזֶה מִחֲמַת שֶׁהַכֶּסֶף וְזָהָב
 שְׂיִישׁ תַּחַת יָדָם, אִין הַגְּוֹנוֹן מְאִירִין, וְאִין הַחֵן שׁוֹרָה עַל מְמוֹן שְׁלָהֶם,
 כִּי עֶקֶר הַפָּאֵר וְהַחֵן לֹא נִתְנַלָּה אֶלֶּא אֶצֶל יִשְׂרָאֵל. וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרְאִים
 רְשִׁים, כְּמוֹ (אבות פ"ב): הָווּ זְהִירִים בְּרִשׁוֹת, כִּי הֵם רְשִׁים וְעֲנִיִּים, כִּי
 אִין לָהֶם הַנָּאָה מִמְמוֹנָם, כְּאֵלֹו הֵם עֲנִיִּים, וְתְאִבִּין לְמִמּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
 כִּי עַל מְמוֹנָם שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵלִי שׁוֹרָה הַפָּאֵר וְהַחֵן, וְהַכֹּל תְּאִבִּין לְהִסְתַּכֵּל
 עַל הַפָּאֵר וְהַחֵן. אֲבָל דַּע, תִּכְף וּמִיד כְּשֶׁהָעֵבּוֹ"ם מְקַבֵּל מְמוֹן יִשְׂרָאֵל,
 תִּכְף וּמִיד נִתְעַלֵּם הַחֵן וְהַפָּאֵר בְּתוֹךְ הַמְמוֹן, וּבְשִׁבִיל זֶה הָעֵבּוֹ"ם בְּכָל
 פְּעַם תּוֹבֵעַ מְמוֹן אַחַר מִיִּשְׂרָאֵל, וְשׁוֹכַח הַמְמוֹן שֶׁכִּבֵּר קִבֵּל, כִּי נִתְעַלֵּם

החן כְּשָׂבָא לִיד הָעֵבֹ"ם, וְזֵהוּ (שם): שְׂאִין מְקַרְבִּין אֶלָּא בְּשַׁעַת הַנִּיחָן. וְזֵה בְּחִינַת (בראשית ו): חֵן בְּעֵינֵי ה' – עֵינֵי ה' זֶה הַגּוֹנֵן עֲלָאִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת כֶּסֶף וְזֵהב, שֶׁם עֵקֶר הַחֵן וְהַפָּאָר: וְזֵה שְׂאֵמֶר אֲבִימֶלֶךְ לְשָׂרָה: הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַיךְ כֶּסֶף לְאַחִיךָ, הִנֵּה הוּא לָךְ כְּסוּת עֵינַיִם (בראשית כ). הֵינּוּ: כְּשִׁיזָא הַמָּמוֹן מִיַּד עֵבֹ"ם לִיד הַיִּשְׂרָאֵל, תִּכְרַךְ נִתְגַּלּוּ הַגּוֹנֵן, וְנַעֲשׂוּ בְּבַחֲינַת בְּגֵדֵי יִשְׁעֵי, הֵינּוּ כְּסוּת עֵינַיִם, שֶׁהַכֹּל מְסֻתְפָּלִין בָּהֶם, שֶׁהַכֹּל תֹּאכִים לְהַסְתַּכֵּל בָּהֶם. וְעַל-יַדֵּי צְדָקָה שְׁנוֹתָן מְמֻמּוֹנָה, נִתְתַּקֵּן כָּל מְמוֹנָה, וְנִתְגַּלּוּ הַגּוֹנֵן וּמְאִירִין, וְנַעֲשֶׂה כָּל מְמוֹנָה בְּבַחֲינַת: לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזֵּהב, בְּבַחֲינַת (ישעיה סא): בְּגֵדֵי יִשְׁעֵי מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי. וְאֶפְלוּ זֶה הַמַּעוֹת שְׁלֹקְחוּן הָעֵבֹ"ם מֵאֲתָנָה, נַחֲשֵׁב לְצְדָקָה, כְּמוֹ שְׂאֵמֶרוֹ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (ב"ב ט): וְנוֹגְשִׁיךְ צְדָקָה. וְזֵהוּ (שה"ש ז): עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בְּחֻשְׁבוֹן. עֵינֶיךָ זֶה הַגּוֹנֵן, בְּחִינַת כֶּסֶף וְזֵהב, נִתְבָּרְכִין עַל-יַדֵּי צְדָקָה, שֶׁכֹּל פְּרוּטָה נִצְטָרֵף לְחֻשְׁבוֹן גָּדוֹל (ב"ב שם). וְאֶפְלוּ עַל-יַדֵּי הַמָּמוֹן שָׂבָא לְתוֹךְ יַד הָעֵבֹ"ם, הַנִּקְרָאִים בֵּת רַבִּים, גַּם זֶה נַחֲשֵׁב לְצְדָקָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב: וְנוֹגְשִׁיךְ צְדָקָה. וְזֵה דוֹקָא: עַל שַׁעַר בֵּת רַבִּים, כְּשֶׁעֲדִין עַל הַשַּׁעַר, קָדָם שָׂבָא לִיד הָעֵבֹ"ם, עֲדִין שׁוֹרָה הַחֵן עַל הַמָּמוֹן, אֲבָל אַחֲר־כֵּךְ נַעֲלָם הַחֵן כְּנ"ל:

וְזֵהוּ שְׂאֵמֶרוֹ סָבִי דְבִי אֲתוֹנָא: אֲחֹוֵי לָן מְנָא דְלָא שְׂוִיא לְחַבְלָא. וְאִיתִי בּוֹדִיא וּפְשִׁטוּתוֹ, וְלָא עִיל לְתַרְעָא. וְאָמַר לוֹן, אִיתָנוּ מְרָא וּסְתָרֵי לְפִתַּח עִם הַכֶּתֶל.

פרוש: בודיא, זה בדיות הלב, מה שבודיה מלב, הינו המדמה
הנ"ל, הינו בחינת שרירות לב הנ"ל. כשזה הכח המדמה שבלב גובר
ומתפשט על האדם, שעולה ממדרגה התחתונה למדרגה עליונה.
והקלפה הזאת שהיא המדמה, לא שויה לנגד עיניה ההפסד וחבלה
שנפסדת כבר מהאיש שהיה במדרגה עליונה, ואף על-פי-כן היא
מתגברת אחר-כך כנ"ל. ולא עיל לתרעא - הינו שלא יכול האיש
לכנס לשער קדשה, שהיא השכל, מחמת התגברות המדמה. ועצה
היעוצה על זה: סתירת הפתח, שהוא המדמה, שהוא הטמאה, כמו:
הבא לטמא פותחין לו (יומא לה:), והוא בחינת (בראשית ד): לפתח
חטאת רובץ. וסתירתו - על-ידי הגונין הנ"ל, שהוא גדלת הבורא
הנ"ל. והם בחינת פותל - בותל (וזה משפטים דף קטז). כ"ו זה בחינת
שם הקדוש, שהוא בחינת גונין, כמו שכתוב (תהלים כז): ה' אורי -
שהוא אורות הגונין. וישעי - שהוא בחינת בגדי ישע הנ"ל. והוא תל
שהכל פונין לו (וזה שם), ותאבין להסתכל בו: מסימן כ"ד עד פאן -
לשון רבנו זכרוננו לברכה:

ה גם דע, שפדי להכניע הקלפה המסבכת שבכל מדרגה כנ"ל, על-זה
צריך שיעורר שמחה של מצוה על עצמו, הינו שישמח על-ידי שזוכר
שזכה להתקרב להשם יתברך, וזכה להתקרב לצדיקים המקרבים
אותו להשם יתברך, ועל-ידי השמחה זו, הוא מושבר הקלפה ונכנס
למדרגה שניה:

(שְׁנֵי לְאוֹת א): זָבַחַי אֱלֹקִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה, שִׁשְׁבִּירַת הַדְּמִיוֹן הֵם הַקְּרִבָּנוֹת וְכוּ' עֵינַי שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת סְמִיכָה עַל הַקְּרִבָּנוֹת, כִּי הַקְּרִבָּנוֹת מְבִיאִין מִבְּהֵמוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת כַּח הַמְּדָמָה, כִּי הַבְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ גַם כֵּן כַּח הַמְּדָמָה, וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחֵר הַמְּדָמָה שְׂבִלְב, דִּהְיֵנו אַחֵר תְּאוֹוֹתָיו, חֵם וְשָׁלוֹם, שֶׁבָּאִין מִכַּח הַמְּדָמָה – זֶהוּ מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה מִמֶּשׁ, כִּי גַם הַבְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ כַּח הַמְּדָמָה. וְעַל כֵּן כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא חֵם וְשָׁלוֹם, וְכָל הַחֲטָאִים בָּאִין עַל-יְדֵי כַּח הַמְּדָמָה, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַתְּאוֹוֹת, עַל כֵּן הוּא צָרִיךְ לְהִבְיֵא קְרִבָּן מִבְּהֵמוֹת וְצָרִיךְ לְסַמֵּךְ עָלָיו וּלְהַתְּוֹדוֹת כָּל חֲטָאָיו עַל הַקְּרִבָּן בְּשַׁעַת הַסְּמִיכָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִין כָּל הַחֲטָאִים וְכָל כַּח הַמְּדָמָה עַל הַבְּהֵמָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת מְדָמָה כַּנִּל. וְאַחֲרֵי-כֵן: תִּכְרַף לְסְמִיכָה – שְׁחִיטָה, וְשׁוֹחֲטִין הַבְּהֵמָה לְקְרִבָּן, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָע וְנִשְׁבַּר הַמְּדָמָה:

(שְׁנֵי לְאוֹת ב' ג): מִבְּאֵר שָׁם, שֶׁכְּשֶׁאָדָם נֶעְתָּק מִמְּדַרְגָּה לְמְדַרְגָּה, אִזְ צָרִיךְ לוֹ לִילֵךְ דֶּרֶךְ אֵלֹו הַדְּמִיוֹנוֹת כִּדְרֵי לְהַגִּיעַ אֶל הַקְּדוּשָׁה. וְתִכְרַף בְּשַׁעוֹלָה לְהַמְּדַרְגָּה הַשְּׁנִיָּה, אִזְ נִתְעוֹרְרִין הַקְּלָפוֹת שֶׁבְּמְדַרְגָּה וּמִסְבָּכִין אוֹתוֹ, וְצָרִיךְ לְהַכְנִיעַ אוֹתָם מִחֲדָשׁ וְכוּ' עֵינַי שָׁם. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁכָּבֵר נִשְׁבַּר הַקְּלָפָה שֶׁבְּמְדַרְגָּה הָעֲלִיוֹנָה וְכוּ', אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הָעֲלִיּוֹן נֶעְתָּק מִשָּׁם וְחִיצוֹנִיּוֹת (וּפְנִימִיּוֹת) הַתְּחַתּוֹן עוֹלָה, אִזְ הַקְּלָפָה חוֹזֵר וְנִעוֹר וְכוּ' עֵינַי שָׁם. וְאָמַר אִזְ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: וְכִּזָּה טוֹעִין הַחֲסִידִים הַרְבֵּה, שֶׁפְּתָאִם נִדְמָה לָהֶם שֶׁנִּפְּלוּ מֵעֲבוֹדַת ה', וּבְאַמַּת אֵין זֶה נִפְּלָה

כָּלֵל, רַק מַחֲמַת שְׁצָרִיכִין לַעֲלוֹת מִמְדַּרְגָּה לְמְדַרְגָּה, וְאִזּוּ מִתְעוֹרְרִין וּמִתְגַּבְּרִין מִחֲדָשׁ הַקְּלָפוֹת, שֶׁהֵם הַתְּאוּוֹת וְהַבְּלָבוּלִים וְהַדְּמִיוֹנוֹת וְהַמְּחַשְׁבוֹת וְהַמְּנִיעוֹת כִּנ"ל, עַל כֵּן צָרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם מִחֲדָשׁ לְחֹזֵר וּלְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר הַקְּלָפוֹת וְהַמְּנִיעוֹת וְכו'. שֶׁבְּכָל מְדַרְגָּה וּמְדַרְגָּה מִחֲדָשׁ, אֲבָל בְּאַמַּת אֵין זֶה נְפִילָה כָּלֵל כִּנ"ל:

(שִׁדְּ לְאוֹת ג): וְדַע שְׂאִין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׂוִין וְכו', נִמְצָא כְּשֶׁאֶחָד רוֹצֵה לַעֲלוֹת מִמְדַּרְגָּתוֹ לְמְדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר, אִזִּי הוֹלֵךְ וְנִעְתָּק הָאָדָם הָעוֹמֵד בְּאוֹתָהּ הַמְּדַרְגָּה הָעֲלִיוֹנָה, וְהוֹלֵךְ וְנִעְתָּק לְמְדַרְגָּה הַיּוֹתֵר עֲלִיוֹנָה וְכו'. וְאָמַר אִזּוּ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: וְזֶה בְּחִינַת הַרְמָה, מֵה שְׂאֶחָד מֵרִים וּמִגְּבִיָּה אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי עַל-יְדֵי שְׂזֵה הָאָדָם שֶׁבְּמְדַרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה עָלָה מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, עַל-יְדֵי זֶה הַגְּבִיָּה וְהָרִים אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁבְּמְדַרְגָּה הָעֲלִיוֹנָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר. וְכֵן חֲבֵרוֹ דְּחֲבֵרוֹ, הַגְּבוּהַ עוֹד יוֹתֵר מִחֲבֵרוֹ, עָלָה עוֹד יוֹתֵר לְמַעְלָה, וְכֵן לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שְׂיִהְיוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם בְּמְדַרְגָּה אַחַת כִּנ"ל: אַחַר שְׂאָמַר מֵאָמַר הַנ"ל, וְשֵׁם מְכֻנָּה וְקוּרָא כָּל תְּאוּוֹת הַיִּצָּר הָרַע בְּשֵׁם כַּח הַמְּדָמָה, אָמַר אִזּוּ: צָרִיכִין לְקַרְא לוֹ וּלְכַנּוֹת לוֹ שֵׁם אַחַר הַיְנוּ לְהַבְעֵל-דָּבָר וְהַיִּצָּר הָרַע צָרִיכִין לְקַרְוֹת אוֹתוֹ בְּשֵׁם אַחַר, דְּהַיְנוּ שְׂלֵא לְקַרְוֹתוֹ עוֹד בְּשֵׁם יִצָּר הָרַע רַק בְּשֵׁם כַּח הַמְּדָמָה. וְאָמַר זֹאת בְּדֶרֶךְ שְׂחוּק, אֲבָל הַבְּנֵי שְׂהִיָּה לוֹ בְּזֶה בּוֹנָה שְׂלֵמָה, וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין כּוֹנְתוֹ בְּזֶה:

קשרי המקראות ומאמרי חז"ל

משחרב בית המקדש בטל השמיר ונפת צופים ואמנה

רבינו מביא בתחילת דבריו את לשון המשנה המונה את הדברים שנתבטלו מיום שחרב ביהמ"ק השני (כדפירשו התוספות), ומלביש בהם את מהלך תיקון המדמה והבאת השכל לשלימותו. וז"ל המשנה בסוטה (ט, יב):

משחרב ביהמ"ק בטל השמיר ונפת צופים, ופסקו אנשי אמנה, שנאמר (תהלים יב) 'הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' והמשך הפסוק הוא 'כי פסו אמונים מבני אדם'.

ופירש הרע"ב (שם): **בטל השמיר**. כמין תולעת, ברייתו כשעורה, שהיו מראים אותו על האבנים הרשומות בדיו והן נבקעות מאליהן, ובו פיתחו אבני האפור והחושן, דכתיב בהו 'במילואותם', שיהיו שלימות, שלא יחסרו בהם, אלא כותב עליהן בדיו ומראה להם שמיר על פני הדיו בחוץ. **ונפת צופים**. דבש הבא ממקום ששמו 'ציפאה', ומשובח מאוד. **ופסקו אנשי אמנה**. אנשים שמאמינים בהקב"ה. ומבואר בגמרא שם (מח ע"ב): **משחרב ביהמ"ק בטל השמיר ונפת צופים**.

מאי נופת צופים. אמר רב, סולת שצפה על גבי נפה, ודומה לעיסה שנילושה בדבש ושמן וכו'. ורבי יהושע בן לוי אמר, זה דבש הבא מן הצופים. ופסקו אנשי אמנה. אמר רבי יצחק, אלו בני אדם שהן מאמינין בהקב"ה, דתניא, רבי אליעזר הגדול אומר, כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה. והיינו דאמר ר' אלעזר, מאי דכתיב 'כי מי בז ליום קטנות', מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנן לעתיד לבוא, קטנות שהיה בהן, שלא האמינו בהקב"ה. ופירש"י (שם): **סולת צפה על גבי נפה**. מרוב שומנה מדיקקת בדופני נפה, ודומים לעיסה חיה שנילושה ביין כו'. 'נופת', דבק הנפה, 'צופים', שצפה. מן הצופים. ההרים הגבוהים, שמשם צופה למרחוק. **אנשי אמנה**. בוטחים בהקב"ה וסומכין עליו לעשות טוב, ואין דואגין לחסרון. **שמאמינים בהקב"ה**. לוותר ממונם, לנוי הידור מצוה ולצדקה ולהוצאת שבתות וימים טובים. **שיתבזבו שולחנם לעתיד לבוא**. שאין מקבלין שכר שלם, והכי משמע, כי מי בז ליום הבא את הצדיקים. **קטנות**. קטנות אמנה.

נקודות לעיון:

- א. האם הביטול של שלושת הדברים הכוונה שנתבטלו לגמרי או שהתעלמו ונחבאו אך על ידי החיפוש אחריהם אפשר למצאם? מה הראיה מדברי רבינו שהביטול אינו ביטול גמור?
- ב. המשנה מביאה ראיה לביטול אנשי אמנה מהפסוק 'הושיעה ה' כי גמר חסיד פסו אמונים מבני אדם', פסוק זה מדבר על החסיד ועל האיש אמנה בחדא מחתא, האם בתורה רבינו מבאר את הקשר בין החסידים לאנשי אמנה?

ג. פסוק זה לקוח מפרק י"ב בתהילים, שמסתיים בפסוק 'סביב רשעים יתהלכון כרום זולות לבני אדם', ועיין לקמן בהקשרו של פרק זה לכלל ענייני המאמר.

שְׁרִירוֹת לֵב

וראינו להרחיב ולציין שמעין לשון זו נאמרה בעת שהוכיח משה את ישראל קודם הסתלקותו, והזהירם מללכת אחר שרירות ליבם, וזלשה"כ בדברים (כט, טו-יט):

כִּי אַתֶּם יִדְעֶתֶם אֶת אֲשֶׁר יִשְׁכְּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֵת אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם: וּתְרָאוּ אֶת שְׁקוּצֵיהֶם וְאֵת גְּלִלְיָהֶם עֵינַי וְאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם: פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ מְשַׁפְּחָה אוֹ שֹׁבֵט אֲשֶׁר לָבְבוּ פְנֵה הַיּוֹם מֵעַם ה' אֲלֵקִינוּ לְלַכֵּת לְעַבֵּד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם וְגו': וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֱלֹהָהּ הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבְבוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי כִּי בְּשִׁרְרוֹת לִבִּי אֵלֶךְ לְמַעַן סְפוֹת הַרְּוָה אֶת הַצְּמֵאָה: לֹא יֵאָכֵל ה' סֶלַח לוֹ וְגו':

ופירש"י (שם): כִּי אַתֶּם יִדְעֶתֶם וְגו' וּתְרָאוּ אֶת שְׁקוּצֵיהֶם. לפי שראיתם האומות עובדי עבודה זרה, ושמא השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם. אשר לבבו פונה היום. מלקבל עליו הברית. והתברך בלבבו. יחשוב בליבו ברכת שלום לעצמו לאמרה, לא יבואוני קללות הללו, אך שלום יהיה לי. בשרירות ליבי

אלך. במראית ליבי, כמו (במדבר כד) 'אשורנו ולא קרוב', כלומר מה שליבי רואה לעשות. **למען ספות הרוה**. לפי שאוסיף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג, והייתי מעביר עליהם, וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל. **הרוה**. שוגג, שהוא עושה כאדם שיכור שלא מדעת. **הצמאה**. שהוא עושה מדעת ובתאוה. ועוד ביאר בזה רבינו בחיי (שם): **בשרירות ליבי**. בחוזק, והוא לשון רז"ל (גיטין כו ע"ב) 'אשרתא דדייני', שהוא קיום בית דין (וכן שריר וקיים). וזהו שאמר 'למען ספות הרוה את הצמאה', הרשע מתהלל במפעלים רעים ואומר ללכת בחוזק ליבו, כדי שיוסיף צמאון בנפשו שהיתה רוה, כלומר שבעה מתאוות פעולת העבירה ההיא, ויחזור אותה צמאה. כי ליבו חזק בתאוות ובמחשבות רעות תמיד כל היום, וכל שהוא רוצה לנהוג המנהג הזה ולרדוף אחר תאוותיו ומשביע נפשו מהן, יותר ירעב להם, כי זה משפטן וזה דרכן.

נקודות לעיון:

א. לפי מפרשי הפשט, יש שתי פירושים למילה 'שרירות'. הא' לשון הסתכלות וראיה, והב' לשון חוזק. ולפי קשרי התורה נראה ששרירות הלב הינה זלע"ז לבחינה של שכל הנקנה, שהוא לשון קיום דבר, כי שרירות היא חוזק וקיום, כמו הכול שריר וקיים. וכן היא הבחינה ההפוכה מההסתכלות בגוונין, כי היא הראיה שהולך אחרי ליבו ולא אחרי התגלות גדולת הבורא ודו"ק.

כי כשזה קם, זה נופל

רבינו מבאר שכשהמדמה נופל אז השכל קם, ומציין בדבריו את הלשון 'כשזה קם זה נופל' שמקורה בפירוש רש"י ובדברי הגמרא על דברי ה' לרבקה גבי לידת יעקב ועשו, שהם בבחי' השכל והמדמה. וזלשה"כ בבראשית (כה, כב-כז):

וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם בֵּן לָמָּה זֶה אֶנְכִי וַתִּלְךְ לְדָרֶשׁ אֶת ה': וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֶךָ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעַיְנֶךָ יִפְרְדוּ וּלְאֵם מִלְּאֵם יֵאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

ופירש"י (שם): **מלאום יאמץ**. לא ישוו בגדולה, כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר (יחזקאל כו) 'אֲמַלְאָה הַחֲרָבָה', לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים. וביאר הרא"ם (שם) את דברי רש"י: **לא ישוו בגדולה, כשזה קם זה נופל**. פירוש, לא יהיו שניהם בגדולה בזמן אחד, אלא כשזה קם זה נופל, כי הלאום האחד יתחזק ויתאמץ מהלאום האחר, פירוש, משביית הלאום האחר, כמו שאמרו (מגילה ו) 'לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים', וצור היא מלכות עשו, וירושלים היא מלכות יעקב. וכן הוא לשון הגמ' (מגילה ו): קסרי וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן ישבו שתיהן אל תאמן חרבה קסרי וישבה ירושלים חרבה ירושלים וישבה קסרי תאמן שנאמר אמלאה החרבה אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא ולאום מלאום יאמץ.

נקודות לעיון:

א. לפי דברי רבינו קודם מפילים את המדמה ואז השכל נתקומם, אבל לפי דברי הגמרא לכאורה הסדר הפוך, שבעת שהשכל מתרומם

אזי המדמה נופל, ויש להבין כיצד השכל יכול להתרומם לפני
נפילת המדמה?

ב. לפי הפירוש שצור נבנתה מחורבות ירושלים וירושלים נבנתה
מחורבותיה של צור, איך אפשר להסביר שהשכל עצמו נבנה
מהמדמה והמדמה נבנה מהשכל?

ג. האם יש קשר בין צור המוזכרת בדברי חז"ל לאתונה ורומי שעליהם
נסוב כל המעשה של סבי דבי אתונה.

נִפְתַּת תַּטּוּפְנָה שְׁפִתוֹתֶיךָ

רבינו מבאר כעת ש'שכל הפועל' נעשה כשמוציא את מתיקות שכלו מכח אל הפועל, וזה
נעשה ע"י בחי' 'נופת צופים'. 'נופת' הוא גם בחי' מתיקות, וגם מרמז לענין הדיבור, שבאמצעותו
מוציאים את המחשבה מהכח אל הפועל. ודורש שהלשון 'נופת צופים' מרמזת לבחינת הדיבור,
בחינת 'נופת תטופנה שפתותיך'. וזלשה"כ בשיר השירים (ד, ה - יא) המדבר בשבח עמ"י:

אֶתִּי מְלַבֵּנוֹן כָּלָה אֶתִּי מְלַבֵּנוֹן תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי מְרֹאֵשׁ אִמָּנָה מְרֹאֵשׁ שְׁנִיר
וְחֶרְמוֹן מְמַעֲנֹת אֲרִיזֹת מְהַרְרֵי נְמָרִים: לִבְבְּתַנִּי אַחֲתִי כָלָה לִבְבְּתַנִּי
בְּאַחַת מְעִינֶיךָ בְּאַחַד עֲנָק מְצִוְרֵיךָ: מַה יָּפוֹ דְדֹךְ אַחֲתִי כָלָה מַה טָּבוּ
דְדֹךְ מִיַּיִן וְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ מִכָּל בְּשָׂמִים: נִפְתַּת תַּטּוּפְנָה שְׁפִתוֹתֶיךָ כָלָה דְבִשׁ
וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֶיךָ וְרִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ כְּרִיחַ לְבָנוֹן:

ופירש"י (שם): **נופת**. מתוק. **טופנה שפתותייך**. טעמי תורה. וריח שלמותייך. מצוות הגונות הנוהגות בשלמותייך, ציצית, תכלת, בגדי כהונה, איסור שעטנז.

נקודות לעיון:

- לשון הפסוק 'תשורי מראש אמנה' עיין ברש"י. וצ"ב שלפי הפסוק יש בחינה שהשכל הנקנה שהוא ראש אמנה קודם לשכל בפועל שהוא הנופת צופים.
- המשך הפסוק מדבר על ריח הבגדים, ואפשר לקשר את עניין הבגדים לבגדי ישע ויש לעיין.

זְבַחֵי אֱלֹקִים רוּחַ נְשֻׁבָּרָה

פסוק זה מובא כראיה לכך שע"י הקרבנות, בחינת 'זבחי אלקים', שוברים את המזדמה, בחינת 'רוח נשברה'. הפסוק נאמר כחלק ממזמור התשובה של דוד המלך לאחר מעשה דבת שבע, ובו מבקש דוד מהשי"ת תיקון ותשובה לליבו ולרוחו (בבחי' תיקון המזדמה). וזלשה"כ בתהלים (נא, יב-יט):

לֵב טָהוֹר בָּרָא לִי אֱלֹקִים וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי: אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ
וְרוּחַ קְדֻשְׁךָ אֵל תִּקַּח מִמֶּנִּי: (...) ה' שִׁפְתֵי תִפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ: כִּי
לֹא תִחַפֵּץ זֶבַח וְאַתָּנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה: זְבַחֵי אֱלֹקִים רוּחַ נְשֻׁבָּרָה לֵב

נִשְׁבֵּר וְנִדְבָּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה: הַיְטִיבָה בְּרִצּוֹנָךְ אֶת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
 יְרוּשָׁלַם: אִז תַּחֲפִץ זְבַחִי צֶדֶק עוֹלָה וְכִלְיִל אִז יַעֲלוּ עַל מִזְבְּחֶךָ פְּרִים:

ופירש ברוממות אל להאלישיך (שם): **כי לא תחפץ בזבח ואתנה.** הזבח שאדם מביא אין עיקרו שור או שה, רק מה שהאדם נכנע ע"י כן, בעלות על ליבו שכל הנעשה בבעל חי ההוא, היה ראוי ליעשות בו, והוא הזבח האמיתי, כמה דאת אמר (ויקרא א) 'אדם כי יקריב מכם'. כי ההקרבה אמיתית היא האדם עצמו. ואם יצייר יישבר רוח האדם בלי קרבן ככל הראוי, שהוא הזבח האמיתי, כשיעור מה שנשבר ע"י הזבח, לא היה חפץ הוא יתברך יותר מזה וימחול לו ה' וכו', כי זבחי אלקים אינו הקרבן רק רוח נשברה שנשברת ע"י הקרבן, לא הקרבן עצמו. וביאר המלבי"ם (שם) שתכלית הקרבנות היא לשבר את רוח (הדמיון) שבלב, וז"ל: **לב טהור.** ה'חטא' בא ע"י התאוה שהיא מצד החומה, וה'עוון' בא ע"י עיוות השכל או הרוח, שהוא המעלה ציורים אל הלב, ויעלה ציורים רעים נוטים לרוע וכו'. והלב מציין הכלי החיצוני החומריי שבו ישכון הרוח, שהוא הכח הפנימי הנפשי. וטהרת הלב הוא שהחומר אין לו נטיה ותאוה אל הרע, והרוח הנכון יציין שהרוח הפנימי יעלה רק ציורי אמת וטוב על פני הנפש, והיפוכם לב טמא ורוח מעוות. **זבחי.** עיקר הזבח שירצה בו אלקים הוא רוח נשברה, שישבר האדם את רוחו הפנימי, שהרוח הוא המעלה הציורים על הלב, שלא יצייר עוד ציורים רעים, רק ציורי החכמה ויראת ה', וזה יקבל ה' כזבח, וגם לב נשבר ונדכה, שהלב הוא הכלי החיצוני שבו שוכן הרוח, ומורה על כח המתעורר והיצה"ר וכח הממשלה אשר בנפש לכובשו, אם הלב נשבר ע"י כניעה וצום ועינוי, שע"כ יישבר הכלי החיצוני כל יתאוה תאוה, כמ"ש 'וליבי חלל בקרבי', גם זה 'אלקים לא תבזה'.

נקודות לעיון:

- א. מתוך פשט הפסוק ודברי רבינו על הפסוק 'זבחי אלוקים', נראה מלשון הפסוק, שלא זו בלבד, שהקורבנות שוברות את המדמה שהוא הרוח, אלא שבירת המדמה עצמו הוא בבחינת קורבן. שהרי כלליות הפסוקים אומרים שהשי"ת אין לו צורך בגוף הבהמה המוקרבת, אלא בשבירת הרוח שהוא המדמה. ואף שמגברי רבינו נראה שהקורבן עצמו שובר את המדמה, הוא הדין לכאורה בהיפך.
- ב. ולפי זה מבואר יותר דברי רבינו בעניין הסמיכה והוידוי, שהוידוי הוא שבירת המדמה בעצמו.
- ג. וכן נראה לקשר את כלל הפסוקים בעניין זה, שיש רוח קדושה שהיא המדמה והלב הקדוש, וכן שעיקר שבירת המדמה על ידי גדולת הבורא בבחינת 'אדני שפתח תפתח ופי יגיד תהלתך', ועל ידי זה זבחי אלוקים וכו', ועל ידי זה היטיבה ברצונך את ציון שהוא בניין בית המקדש היפך הסתירה של הכותל והפתח.

וּמַעֲיֵן מִן הַמִּקְדָּשׁ יֵצֵא

רבינו מבאר כעת שעבודת הקרבנות בביהמ"ק שוברת את הדמיונות והתאוות. ובליקו"ה מובא ש'חכמה' הוא בחינת 'שכל בכח' הנ"ל, ועל כן כשייבנה ביהמ"ק והמדמה יוכנע, אזי ייצא משם מעיין החכמה דייקא, היינו שכל בכח, כמובא לעיל שיכשזה קם זה נופל'. והנה פסוק זה נאמר בנבואת יואל, שהתנבא על הימים שה' ישיב את שבט יהודה לא", ואז ייבנה המקדש וייצא ממנו מעיין מים, שהוא השפעת חכמת התורה. וזלשה"כ ביואל (ד, זי-ח):

וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם שֶׁכֵּן בְּצִיּוֹן הַר קִדְשִׁי וְהִיְתָה יְרוּשָׁלַם קִדְשׁ
 וְזָרִים לֹא יַעֲבְרוּ בָּהּ עוֹד: וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְפּוּ הַהָרִים עָסִים וְהַגְּבָעוֹת
 תִּלְכְּנָה חֶלֶב וְכָל אֲפִיקֵי יְהוּדָה יִלְכוּ מֵיָם וּמַעֲיֵן מִבַּיִת ה' יֵצֵא וְהִשְׁקָה
 אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים:

וביאר המלבי"ם (שם): **וידעתם**. ואז תדעו בידיעה ברורה שאני ה' אלקיכם. **שוכן בציון הר קדשי**. ר"ל כי בקרב ישראל אני, מצד שכינתי המתמדת בציון. והיה **ביום ההוא**. תתרבה השפע והברכה ביתר שאת, עד שההרים יטפו עסים מרוב הפירות המתוקים, והגבעות תלכנה חלב מרוב הבקר והצאן, וכל אפיקי יהודה ילכו מים, שעד עתה היה חסרון מים בין בכללות א"י בין בירושלים, שלא היו מעיינות בירושלים, ואז לא לבד שיהיה מים ביהודה, כי גם מעיין ייצא מבית ה', משם ייפתח מקור נפתח ויתפשט לחוץ, עד שישקה את נחל השיטים וכו'. ועל המעיין הזה כבר ניבא יחזקאל וזכריה. ועל דרך הרמז, שמשם תצא התורה והאמונה הנמשלת למים, לכל העולם, ויען שבשיטים פרצו בזנות ובעבודה זרה לבית פעור, והיה ראשית חטאת לבית ישראל, מציין שהמעיין הקדוש יטהר את הטומאה אשר התחילה בנחל השיטים, ויעביר הרעות הזרות והתאוות.

נקודות לעיון:

- א. יש לעיין מדוע רבינו שינה את לשון הפסוק וכתב ומעיין מן המקדש יצא ובפסוק כתוב ומעיין מבית ה' יצא.
- ב. מה שמוזכר בפסוק השקאת נחל השיטים, משמע שהמעיין יטהר את נחל השיטים בעצמו, והיינו שהמדמה בעצמו יעבור ויטהר.

ג. עוד מבואר מתוך הפסוק שעיקר המדמה הוא בבחינת שטות גמורה, שהוא התאוה של המקום ששמו שיטים, וצריך לטהר את אותו המקום מקליפות.

סביב רשעים יתהלכון

פסוק זה הובא כראיה לכך שהקליפות סובבות את הקדושה. והנה ע"ד הפשט מזמור זה אמרו דוד כנגד שקרנים, גאוותנים וחנפים, הסובבים ומתהלכים בין הבריות, לעורר לשון הרע ומחלוקת, כדי להרחיק מן הקדושה, וזלשה"כ בתהלים (יב, א-ט):

לְמַנְצֵחַ עַל הַשְּׂמִינִית מְזֻמֹּר לְדָוִד: הוֹשִׁיעָה ה' כִּי גָמַר חֶסֶד כִּי פָסוּ
אֲמוֹנִים מִבְּנֵי אָדָם: שָׂא יִדְבְּרוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ שִׁפְתַי חֲלָקוֹת בְּלֵב וּלְבַב
יִדְבְּרוּ: יִכְרַת יְהוָה כָּל שִׁפְתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מִדְּבַרְתַּי גְּדֻלוֹת: אֲשֶׁר אָמְרוּ
לְלִשְׁנֵנוּ נִגְבִּיר שִׁפְתֵינוּ אֶתְנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ: מִשָּׁד עֲנִיִּים מֵאֲנַקַת אֲכִיזוּנִים
עָתָה אָקוּם יֹאמֶר יְהוָה אֲשִׁית בְּיַשַׁע יַפִּיחַ לוֹ: אֲמָרוֹת יְהוָה אֲמָרוֹת
טְהָרוֹת כָּסֶף צְרוּף בְּעֵלִיל לְאָרֶץ מְזַקֵּק שִׁבְעָתַיִם: אֲתָה ה' תִּשְׁמְרֵם
תִּצְרְנוּ מִן הַדָּוָר זֶה לְעוֹלָם: סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלְכֹּן כָּרָם זְלוֹת לְבַבֵי אָדָם:

ומובא בתרגום (שם) שהרשעים הסובבים הם כמו הקליפות היונקות מן הקדושה, וז"ל:
חזור חזור רשיעיא מהלכין, כעלוקא דמצצא דמיהון דבני נשא. ופירש"י (שם) ע"ד
הפשט: **כי פסו אמונים מבני אדם**. הכל משקרים בי ומרגלים את המקומות אשר
אנכי מתחבא. **בלב ולב**. בשני לבבות, לי מראים שלום, ויש שנאה טמונה בלבכם.

תשמרם. לאותם עניים ואביונים הנרדפים מן הדור זו שהם דלטורין. **סביב רשעים יתהלכון.** לטמון מוקשים להכשילני. **כרום זולות לבני אדם.** מקנאתם שענים רעה בגדולתי, שנלקחתי מאחרי הצאן למלך. וזהו פתרונו, 'כרום זולות לבני אדם', כשמתרומם איש הזולל, היינו המזולזל בעיני בני אדם.

נקודות לעיון:

- א. עיין בכוכבי אור חכמה ובינה ל"ו הקשר בין המדמה למידת הבינה ה'שמינית'
- ב. כל הפרק כולו מקושר לתורה ואכמ"ל, ועין לעיל במה שכתבנו על המשנה משחרב בית המקדש.
- ג. פירוש רש"י על סוף הפסוק 'כרום זולות לבני אדם', שהמדובר בבן אדם שהוא מזולזל בעיני הבריות וחפץ להתרומם ממדרגתו (כרום זולות), שאז הרשעים מזלזלים בו ואומרים לו שאינו ראוי לעלות. וזה מקושר לעצה שרבינו כתב בסוף המאמר שיזכיר את עצמו במצוות שעשה ובהתקרבות לצדיקים, כי על ידי השמחה בזה הוא מתגבר על המחשבות של המדמה שהוא אינו ראוי למדרגות גבוהות.
- ד. שוד העניים הוא היפך הצדקה לעניים הגונים, והוא כמו מעשה הגויים שהם הקליפות שנוגשים בישראל עוד ועוד. (ועיין היטב בכל ההדגשות והבן)

אות ג

כי כל הנשמות הם זה למעלה מזה, וזה מלבוש לזה

וראינו להביא בזה את דברי הזהר (בראשית, כ ע"א) גבי השתלשלות העולמות, הנעשית באופן לבושים מדרגא לדרגא, וז"ל:

מפאן ולהלאה אתפשט דא בדא ואתלבש דא בדא. עד דאשתכח דא
 לבושא לדא ודא לדא. דא מוחא ודא קליפה. ואף על גב דדא לבושא.
 אתעביד איהו מוחא לדרגא אחרא. וכלא פגוונא דא אתעביד הכי
 לתתא. עד פי בצלם דא איהו בר נש בהאי עלמא מוחא וקליפה רוחא
 וגופא. וכלא איהו תקוונא דעלמא.

ופירש המתוק מדבש (ס): ואתלבש דא בדא. כי כל פרצוף תחתון מלביש
 לפרצוף שלמעלה ממנו. דא מוחא ודא קליפה. כי התחתון נחשב כקליפה
 וחיצוניות להעליון ממנו, שנחשב כנגדו כמוח ופנימיות. ואע"ג דדא לבושא.
 הגם שהתחתון נחשב לבוש להעליון. אתעביד איהו מוחא לדרגא אחרא. אבל
 נעשה התחתון מוח למדריגה שלמטה ממנו, כי חיצוניות פרצוף העליון נעשה
 פנימיות לפרצוף התחתון. מוחא וקליפה רוחא וגופא. שהרוח הוא המוח, והגוף
 נחשב לקליפה.

וכך נעשה גם בענין השתלשלות הנשמות, כדאיתא בתיקון"ז חדש (צג ע"ב):

תא חזי, אית נשמתא דאיהו גופא לנשמתא, ואית נשמתא לנשמתא.

ופירש המתוק מדבש (שם): **אית נשמתא דאיהו גופא לנשמתא. יש נשמה שהוא גוף לנשמה יותר גבוהה ממנה.**

תרגום בראשית: מכאן והלאה נתפשט זה בזה ומתלבש זה בזה, עד שנמצא שזה לבוש לזה, וזה לזה, זה מוח וזה קליפה, ואע"פ שזה לבוש וחיצוניות למדריגה שמעליו, הוא נעשה מוח ופנימיות למדריגה אחרת שתחתיו, והכל נעשה דוגמת זה למטה, עד שהאדם שבעוה"ז שנברא בצלם אלקים, גם הוא נברא מוח וקליפה, רוח וגוף, וכולם הם לצורך תיקון העולם.

תרגום תיקוזה: בוא וראה, יש נשמה שהיא גוף לנשמה, ויש נשמה לנשמה.

כָּסָא כְּבוֹד מְרוֹם וְכוּ'

פסוק זה לפירוש רש"י מדבר בגדולת השי"ת וזלשה"כ בירמיה (יז, ט-ד):

כָּסָא כְּבוֹד מְרוֹם מְרֵאשׁוֹן מְקוֹם מְקַדְשָׁנוּ: מְקוֹה יִשְׂרָאֵל ה' כָּל עֲזוּבֵיךְ
יִבְשׁוּ וְסוּרֵי כְּאֶרֶץ יִפְתְּכוּ בִּי עֲזוּבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת ה': רְפָאֵנִי ה'
וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאַוְשַׁעַה כִּי תִהְלֹתִי אִתָּה:

ופירש רש"י **כסא כבוד וגו'.** לפי שבא לומר כל עוזביך יבושו מתחיל בקילוסו של מקום ומדבר לפניו אתה שכסא כבוד ומרום מראשית בריאות עולם ומכוון כנגד מקדשנו:

נקודות לעיון:

א. שפסוק זה הוא עצמו קילוס ושבח לה' בבחינת גדולת הבורא, ואפשר שעל כן רבינו מלביש בפסוק זה את הקדמות המאמר,

כדי לקלס ולשבח באמירת התורה בעצמה את השי"ת ולשבחו
(כמובא בכלל הרביעי).

ב. לפי הפשט המדרגה שנקראת מרום מראשון היא המדרגה הכי
גבוהה, ולפי דברי רבינו היא מדרגה נמוכה שממנה עולים
למדרגה יותר גבוהה.

רבי יוחנן קרא למאניה וכו'

איתא במסכת שבת (ק"ג ע"א): 'וכברתו מעשות דרכיך'. 'וכברתו', שלא
יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול, וכי הא דרבי יוחנן קרי
למאניה 'מכבודתי'

וכן בהמשך דברי הגמרא (שם). א"ר אחא בר אבא א"ר יוחנן, מנין לשינוי
בגדים מן התורה, שנאמר 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים', ותנא
דבי רבי ישמעאל, לימורך תורה דרך ארץ, בגדים שבישל בהן קדירה
לרבו, אל ימזוג בהן כוס לרבו.

ופירש"י (שם): מכבודתי. שמכבדין בעליהן. מנין לשינוי בגדים. שהוא דרך
כבוד לפני המקום. ולבש בגדים אחרים. 'והוציא את הדשן'. הזקיקו הכתוב
ללבוש בגדים פחותים בשעת הוצאת הדשן, שאינה עבודה חשובה, כדי שלא

יימאסו בגדיו החשובים שעובד בהן עבודת אכילה ושתיה, כגון קיטור וניסוך. ועיין שם בהמשך דברי הגמרא על סודיית מלבושי הכבוד של ת"ח.

נקודות לעיון:

- א. הנה רבינו הביא ראיה זו רק לעניין שהמלבושים נקראים כבוד ולכך הם מרמזים על חיצוניות, אבל מתוך הגמרא אנו למדים על עניין נוסף שכלול בראיה זו, שגם החיצוניות בעצמה מתחלפת.
- ב. מדברי רבינו מבואר בעיקר שרק הפנימיות עולה, ומדברי הגמרא מבואר שהאדם מחליף את מלבושיו, ויש להבין האם החלפת המלבושים היא עליית החיצוניות בעצמה, או שבכל מדרגה ועולם האדם ממש מחליף את מלבושיו שהם החיצוניות?
- ג. מדברי רש"י מבואר שבאמת כל מה שהאכילה והשתיה נחשבים לחיצוניות ביחס לתורה ותפילה, זה עניין יחסי כי יש דברים יותר חיצוניים, כמו הוצאת הדשן. ולפי זה אפשר לבאר יותר את דברי רבינו בעניין החיצוניות שיותר מאירה מהפנימיות.

אות ד

כַּמּוּבָא בְּפִנּוֹת שֶׁל הוֹדוּ לָהּ קְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ

וראינו להקדים ולומר דהנה מבואר בכתבי האריז"ל (שער הכוונות, דרושי תפלת השחר א) שבכללות התפילה נתעלים ארבעת עולמות אבי"ע, ומזמור 'הודו' עומד בתווך בין עולם העשיה ועולם היצירה, ונתקן לאומרו בכדי שלא יתעוררו הקליפות שבעשיה להיאחז ביצירה, עיי"ש. וגבי הכוונות של 'הודו', איתא בפע"ח (שער הזמירות א), וז"ל:

הודו שאומרים קודם ב"ש כי כבר נת"ל כי על ידי קדיש ניתן רוח לג"ר דעשיה שעלו ביצירה.

ועתה על ידי הודו שהוא מזמורים, וכל מזמור הוא ביצירה, לכן נעשו יצירה גמורה, ויש בהם א"פ נשמה מיצירה.

אך לפי שאחר קדיש תעלה היצירה למעלה, כמבואר דג"ר דיצירה, חיצונית ופנימיות שלהם עולה במקום ג' האמצעים וכו', הרי חוזרים אז להיות עשיה כבראשונה, רק שהם במקום יצירה, אך אינם דבוקים ביצירה ממש כבראשונה, שהיו פנימית ג"ר דעשיה חיצונית לג"ר דיצירה, ואז ישארו בלי בחי' נשמה, כי יצירה מסתלק למעלה, לכן אומרים הודו קודם ב"ש, שהוא תיקון יצירה כי אז מסתלק בחי' זו. הודו לה' קראו בשמו.

הנה כל תיקון זה שמכאן ועד ב"ש, הכל הוא בכאן, באלו הג"ר של עשיה שעלו ביצירה.

והנה מנהג אשכנז לאומרו אחר ב"ש. והטעם, לפי שכבר זה נקרא יצירה, לכן אומרים אותו בתוך תיקוני יצירה, שהוא מב"ש ואילך.

אך הספרדים אומרים אותו קודם, לפי שהנה עתה עדיין כל זה הוא תיקון עשיה, כי עדיין היצירה עצמה אינה נתקנת, ומקבלת אור רק אחר ב"ש, לכן אומרים אותו בין יצירה לעשיה, שהוא אחר קדיש העשיה, וקודם ב"ש של יצירה. וכן הוא מנהג האר"י זלה"ה:

הנה כוונת 'הודו' הוא, כי הנה תחלה ע"י מעשה מלית גדול ומלית קטן, אז תקנו את הקליפות של עולם היצירה, וסלקנו אותם. והנה מה שעשינו אז הוא, שלא יקבלו ויאחזו הקליפות דיצירה ביצירה, אך, עתה שג' ראשונות דעשיה הם הנעשין חיצונית אל ג' תחתונות דיצירה, וכבר ידעת כי ודאי חיצונית היצירה גדול מפנימית העשיה, וא"כ עתה שחיצונית היצירה מן העשיה הוא, אנו יראים שלא יחזרו הקליפות של ג"ת דיצירה להתאחו שם, ולכן אנו אומרים 'הודו לה' קראו בשמו וכו'.

פירוש, אתם מלאכים קדושים וכתות הקדושים, קראו בשמו של השי"ת, והודיעו עלילותיו בעמים, שהם הקליפות, ועי"ז יפחדו הקליפות מהשי"ת, ולא יתאחו שם בג"ת דיצירה. וכמעט כל המזמור הזה, וכל הסדר הזה עד 'ברוך שאמר', כולו מדבר על זה, שיכירו העמים והגויים ואלהיהם, גדלותו יתברך, ולא ייאחו בג"ת דיצירה.

ועיין עוד בשער הכוונות שכתב שם את הדברים בסגנון קצת אחר. ועיין עוד במה שציינ ב הפל"ח לעיין בדברי האריז"ל בפרי עץ חיים בשער התפלה ובכוונות שבת. וז"ל הפע"ח (שער התפלה ה):

בעליית פנימית ג"ר דעשיה ביצירה, הם נעשין בחי' חיצונית, אל החיצונית דג"ת דיצירה. כי ודאי הוא שחיצונית דיצירה, הוא יותר גדול מן הפנימית דעשיה.

ואז נשאר חיצונית ג"ת דיצירה בבחי' פנימית, ופנימית ג"ר של עשיה נעשה חיצונית אליהם. ואז עולין פנימית ג"ת דיצירה, להיותן חיצונית אל חיצונית ג' אמצעיות דיצירה, שעתה חזר ונעשין פנימויות אליהם.

ועולין פנימית ג"ר דיצירה, ונעשין חיצונית אל חיצונית דמלכות דבריאה, שעתה חזר להיות פנימית אליהם.

ועולין פנימית מלכות דבריאה, ונעשה חיצונית אל חיצונית דג"ת דבריאה, שעתה חזר להיות פנימית אליה.

נקודות לעיון:

- א. האם יש קשר בין קריאת שם ה' בפסוק הודולה' קראו בשמו, לדברי רבינו בהמשך התורה, שהכותל הוא שם ה' שעולה במספר כ"ו, והוא ת"ל שהכול פונין אליו.
- ב. והאם זה לעומת זה יש את קראית השם של היצר הרע, שמעתה יש לקראו בשם 'מדמה'

וְגוֹנֵין עַל־אֵין הַמְּלַבְּשִׁים בְּכֶסֶף וְזָהָב, אֵין מְאִירִין אֵלָא כְּשֶׁבָּאִים לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי

עתה הולך רבינו ומביא בלשונו בתמצות את עיקרי דברי הזהר מפרשת יתרו, שעליו ייסד רבינו את דבריו. והנה על אף שהפסוקים המובאים בסמוך ('ישראל אשר בך אתפאר', 'לי הכסף ולי הזהב וגו'', 'בגדי יע') הינם חלק מדברי הזהר הנ"ל, ראינו להוסיף ולהביאם להלן בסמוך, להשלמת הבנת דברי הזהר ודברי רבינו שבמאמו. והנה כלל דברי זהר זה מיוסדים על לשה"כ בפרשת יתרו, באזהרה שנצטוו ישראל אחר עשרת הדברות, לבל יטעו ח"ו לעשות פסלי כסף וזהב ולדמות את השי"ת בשום צורה ואופן, וז"ל הזהר (יתרו, צ ע"ב):

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. (שמות כ) אָמַר ר' יוֹסִי, (דבר אחר לא גרסינן מאי טעמא. משום דכתיב) (חגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, אֵף עַל גַּב דְּלִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, לא תעשון אתי, אתי: פְּלוֹמֵר אוֹתִי.

אָמַר ר' יִצְחָק, כְּתִיב (ירמיה י) מֵאֵין כְּמוֹד ה' גְּדוֹל אֶתָּה וְגְדוֹל שְׁמֶךָ בְּגִבּוֹרָה וְגו', (גדול אתה וגדול שמך) גְּדוֹל אֶתָּה, הֵינּוּ לִי הַכֶּסֶף. וְגְדוֹל שְׁמֶךָ בְּגִבּוֹרָה, הֵינּוּ וְלִי הַזָּהָב. אֵלֵין תְּרִין גּוֹנֵין לֹא מִתְחַזְּיִין, וְלֹא מִתְפָּאֲרִין, בַּר כַּד אֵינּוּן גְּלִיפִין בְּאֶתֶר חַד, בְּאֵן אֶתֶר אֶתְגְּלִיפּוּ. בְּיִשְׂרָאֵל. כָּאֵן אֶתְחַזּוּן גּוֹנֵין לְאֶתְפָּאֲרָא, כְּמָה דְאֶתְ אָמַר (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֲרָא.

ר' יהודה פתח, (ישעיה סא) שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּהּ, תְּגַל נַפְשִׁי בְּאֶלְקֵי וְגו', זְכָאָה חוֹלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, מַעֲמִין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת, דְּחֲדוּוּתָא וְתַפְנוּקָא דְלֵהוֹן בְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, דְכְתִיב שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּהּ, כִּיּוֹן דְאָמַר בַּהּ, אָמַאי כְּתִיב בְּאֶלְקֵי. אֵלָא הָכִי אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, אֵי בְּרַחֲמֵי אֶתִי עֲלָנָא, שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּהּ! אֵי בְּדִינָא, תְּגַל נַפְשִׁי בְּאֶלְקֵי.

מאי טעמא. משום דאלין ביה אתגליפו, דכתיב, (ישעיה סא) כי הלבישני בגדי ישע. מהו בגדי ישע. גוונין, דאתגליפו לאסתכלא ביה. כמה דאת אמר (שמואל ב כב) ישעו וגו, אל ה'. ישע אסתכלותא הוא. מאן דבעי לאסתכלא בן, בגוונין דילי יסתכל. מאי טעמא. משום דכתיב, (ישעיה סא) מעיל צדקה יעטני, צדקה ממש, דגוונין ביה אתגליפו. כחתן יכהן פאה, הא גוונא חד. וככלה תעדה כליה, הא גוונא אחרא. וכד גוונין מתחברין, ביה שעטא אתחזוין, וכלהו תאיבין לאחזאה, ולאסתכלא ביה.

ר' יוסי אמר, שוש אשיש בני, תרין חדוון. בני: ברחמי. תגל נפשי, הא (חד חדוה) בדינא. אמר ר' יהודה, בכלא חדוה על חדוה. וחדוה דציון, זמין קודשא בריך הוא לאחדאה לישראל, בחדוותא יתיר מכלא, דכתיב, (ישעיה לה) ופרויי ה' ישובון וכאו ציון ברנה וגו', ופרויי ה' ישובון, הא חד. וכאו ציון ברנה, הא תרי. ושמתח עולם על ראשם, הא תלת. ששון ושמחה ישיגו, הא ארבע. לקבליהון דארבע זמנין דאתפזרו ישראל ביני עממא. וכדין כתיב (ישעיה יב) ואמרתם ביום ההוא הודו לה, קראו בשמו וגו'.

ופי המתוק מדבש (שם): לא תעשון איתי אלהי כסף ואלהי זהב. מהו הטעם שכתוב 'אלהי כסף וזהב' ולא כתוב 'לא תעשון אלהים אחרים'. ומתרין, משום דכתיב 'לי הכסף ולי הזהב'. לי הכסף ולי הזהב. ר"ל שאע"פ שכסף וזהב רומזים על שתי מידות, חסד וגבורה, וסלקא דעתך שמצוה לעשות דוגמתן למטה, קמשמע לן שאפילו הכי 'לא תעשון איתי', לא תעשו מהם אלהות. ומ"ש 'איתי', כלומר אותי, שלא תעשו אותי אלהי כסף ואלהי זהב, ר"ל שלא תאמר שאני מתחלק לשתי רשויות ח"ו, רשות אחת מצד הנהגת מידת החסד, ורשות אחרת

מצד הנהגת מידת הגבורה, אלא הכל אחדות אחת גמורה מצד הנהגת התפארת הכולל חו"ג יחד. וז"ש 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה', התפארת שבו סוד שם הוי"ה אומה, אני כולל את שתי המידות יחד. גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'. ר' יצחק בא לתת טעם לדברי ר' יוסי. ומפרש 'גדול אתה', היינו 'לי הכסף', שהוא אחוז בחסד, 'וגדול שמך בגבורה', היינו 'ולי הזהב', שהוא אחוז בגבורה, ואלו השני גוונים שהם סוד החו"ג. **לא מתחזיין ולא מתפארין**. אינם נראים ואפילו אינם מסתעפים להנהגת התחתונים, רק כשהם חקוקים וכלולים במקום אחד, שהוא בתפארת הנקרא ישראל, הכולל את החו"ג, ועל ידו היא הנהגת התחתונים (ופירש באור החמה שהטעם הוא כי בחו"ג בנפרד, יש אחיזה גם לעשו וישמעאל), כמה דאת אמה, שבינה אומרת, אתה 'ישראל', שהוא התפארת, 'אשר בכך אתפאר', בכך נראים עירוב גווני החו"ג, שהוא מראה מפואר, לכן בכך אני מתפאר (וביאר בזה בזהרי חמה, שאין ספירת הבינה מתגלה בחו"ג, אלא מתגלה ומתלבשת בו"ק היינו בישראל). **שוש איש ביהו"ה תגל נפשי באלקי וגו'**. שואל למה שינה משם הוי"ה לשם 'אַלְקִי'. ומתרץ, אמרו ישראל, בין אם הקב"ה בא עלינו במידת הרחמים, 'שוש איש ביהו"ה', כי שם 'הוי"ה' במדת הרחמים, ובין אם בא עלינו במידת הדין, גם כן 'תגל נפשי באלקי', שאנו שמחים במוסרו במידת הדין שהיא שם 'אַלְקִי'. והטעם לפי שאלו ב' מידות החסד והדין, חקוקות וכלולות בו, היינו בתפארת, שהוא מידת הרחמים, והוא רחום בדין, ואפילו כשמתנהג עימנו במידת הדין, אינו ע"י דין קשה וחיצוני אלא ע"י דין קדוש ומתוק המתקן את נפשנו. **כי הלבשישני בגדי ישע**. שהם גווני החו"ג שנחקקו בתפארת כדי להסתכל ולהתבונן בו. **ישעו וגו' אל ה'**. פירוש, יפנו ויסתכלו אל ה' שיושיעם. **ישע אסתכלותא**. 'ישע' פירושו הסתכלות, והיינו מי שרוצה להסתכל ולהבין הנהגתי, יסתכל בגוונים שלי שבתפארת, שבו

ממוזגים ב' מידות חז"ג, ומשם אני רחום בדיון. מעיל צדקה יעטני. 'מעיל צדקה' ממש, דהיינו בגדים של תפארת הנקרא 'צדקה', יעטני, כי גווני החז"ג חקוקים וכלולים בו. והיינו 'כחתן יכהן פאר', שהוא גוון לבן שבחסד, שכן בגדי חתן הם לבנים, 'וככלה תעדה כְּלִיָּהּ', פירוש, תלביש את תכשיטיה, שהם בחינת גוון אדום שבגבורה, שכן תכשיטי הכלה הם מזהב הנוטה לאדום. ביה שעתא אתחזיין. כשב' הגוונים מתחברים בתפארת, באותה שעה הם נראים ומתגלית הנהגת הרחמים, והכל מתאווים לראות ולהסתכל בו, בסוד 'לחזות בנועם ה"'. ביהו"ה ברחמי. השם הוי"ה מורה על הנהגת מידת הרחמים, ור"ל כשהקב"ה מתנהג עימנו במידת הרחמים, אז יש שמחה כפולה, שאנו שמחים והקב"ה שמח בשמחתנו. הא חד חדוה בדינא. כשהקב"ה מתנהג עימנו במידת הדין, אז יש רק שמחה אחת פשוטה, שאנו שמחים בקבלת הדין באהבה. בכלא חדוה על חדוה. בכל הנהגת מידותיו של הקב"ה צריך להיות שמחה על שמחה, כי הכל הוא לטובתנו. ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'. שאז כל ישראל יכירו שכל הגלות היתה לטובה, כדי לצרפם ולטהרם, ויאמרו זה לזה 'הודו לה' קראו בשמו'.

תרגום: מה טעם הדבר, מפני שנאמר 'לי הכסף ולי הזהב'. היינו שאע"פ ש'לי הכסף ולי הזהב', אעפ"כ 'לא תעשון איתי', ויתבאר תיבת 'איתי' מלשון 'אותי'. אמר רבי יצחק, כתוב 'מאין כמוך ה', גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'. מה שנאמר 'גדול אתה', היינו כנגד הנאמר 'לי הכסף', ומה שנאמר 'וגדול שמך בגבורה', כנגד 'ולי הזהב'. שני הגוונים הללו אינם נראים ואינם מתפארים, אלא כאשר הם חקוקים במקום אחד. ובאיזה מקום חקוקים הם, בישראל. כאן נראים הגוונים כדי להתפאה, כמו שנאמר 'ישראל אשר בך אתפאר'. רבי יהודה פתח, נאמר 'שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי וגו'. אשרי חלקם של ישראל משאר האומות, שחדוותם ושעשועיהם בהקב"ה, שנאמר 'שוש אשיש בה'. כיוון שאמר 'ביהו"ה', א"כ מדוע נאמר 'באלקי'.

אלא כך אמרו ישראל, אם ברחמים הוא בא עלינו, אזי 'שוש אשיש ביהו"ה', ואם בדין, 'תגל נפשי באלקי'. מה טעם הענין, מפני שאלו חקוקים הם בו, שכתוב 'כי הלבישני בגדי ישע'. מהו 'בגדי ישע', גוונים החקוקים כדי להתבונן בהם, כמו שנאמר 'ישעו וגו' אל ה'". 'ישע', התבוננות הוא. שמי שרוצה להתבונן ב', יתבונן בגוונים שלי. מה טעם הדבר, מפני שכתוב 'מעיל צדקה יעטני', צדקה ממש, שבו חקוקים הגוונים, 'כחתן יכהן פאר', הרי גוון אחד, 'וככלה תעדה כְּלִיקָה', הרי גוון אחר, וכאשר מתחברים הגוונים, בשעה זו הם נראים, וכולם תאבים לראותם ולהתבונן בהם. רבי יוסי אמר, 'שוש אשיש בה', שתי שמחות ישנם כאן, 'ביהו"ה' היינו ברחמים, 'תגל נפשי', הרי שמחה אחת בדין. אמר רבי יהודה, בכלם זה ענין שמחה על שמחה, והשמחה של ציון עתיד הקב"ה לשמחם לישראל בשמחה יתירה על כולם, שכתוב 'ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברינה וגו'', 'ופדויי ה' ישובון' הרי אחד, 'ובאו ציון ברינה' הרי שתיים, 'ושמחת עולם על ראשם' הרי שלוש, 'ששון ושמחה ישיגו' הרי ארבע, וזהו כנגד ארבעת הזמנים שנפוצו ישראל בין האומות, ואזי כתוב 'ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'.

נקודות לעיון:

- א. מש"כ הפרפראות בעניין הפסוק שוש אשיש בה' המובא בדברי הזוהר שהוא מקושר לדברי רבינו בהמשך התורה, שעל ידי השמחה מכניעים את הקליפות שבכל מדרגה.
- ב. הזוהר הק' מסיים את דבריו בעניין 'הודו לה' קראו בשמו' כמו מה שמבואר בדברי רבינו על הכוונות של הודו לה'.

יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר

פסוק זה נזכר בדברי הזהר בפרשת יתרו, המובא לעיל בסמוך בד"ה 'וגוונין עילאין המלובשים בכסף וזהב וכו', עי"ש. והנה בספרי הקבלה מובא על פסוק זה, שענין התפארות ה' בריבוי הגוונין שייך לספירת התפארת, שנקראת 'ישראל'. וראינו להרחיב ולהביא גם את הפסוק עצמו, שנאמר גבי הגאולה העתידה בעת יקבץ השי"ת נדחי ישראל, שאז תתגלה שלימות ההתפארות שבישראל. וזלשה"כ בישעיה (מט, ג):

וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֶתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר:

ופירש המצו"ד: **עבדי אתה**. מזומן אתה לשליחותי כעבד לאדון. **ישראל**. הרי אתה לפני ככל המון ישראל אשר אתפאר בך כמו בכולם.

נקודות לעיון:

- לפי קשרי התורה בצירוף פירוש המצו"ד, יש לעיין האם ישראל בעצמם, כל אחד ואחד מישראל, הוא גוון אחר, ובצירוף כולם נעשה כלליות הגוונין. ואם כן יש להבין למה הפסוק מדבר בלשון יחיד, ועיין היטב בדברי המצו"ד.
- וכן יש לעיין היטב מהי פשטות הראיה מדברי רבינו בזה הפסוק, כיצד מבואר שהגוונין של הממון מתגלה אצל ישראל, הרי פשט הפסוק מדבר רק שמתפאר בישראל בעצמם, ועיין בהערה הקודמת.

ג. עיין בליקו"ה הלכות ע"א ג', שם מביא פסוק אחר מפרק זה ומקשרו לעניין הגוונים ולכל מהלך התורה. ולפי זה יתבארו עוד פסוקים בפרק זה על דרכו של מוהרנ"ת.

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב

פסוק זה נזכר בדברי הזהר מפרשת יתרו, המובא לעיל בסמוך בד"ה 'וגוונים עילאין המלובשים בכסף וזהב וכו', עי"ש. וראינו להרחיב ולהביא גם את השייך לפסוק זה, הלקוח מנבואה שנאמרה לקראת תום גלות בבל, סמוך לבנין ביהמ"ק השני, ובה מחזק הנביא את הזקנים שזכרו את גודל כבוד הבית הראשון בבניינו, לבל תיפול רוחם נוכח הבית השני, כי הוא מהווה מדריגה בדרך אל הגאולה דלעתיד, שאז יבנה ביהמ"ק השלישי, שאז יבואו כל הגויים ויביאו את כספם וזהבם לבית ה', כי יכירו שכל הכסף והזהב הוא באמת של השי"ת, וזלשה"כ בחגי (ב, ו-ט):

כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת עוֹד אֶחָת מְעַט הִיא וְאֲנִי מְרַעֵשׂ אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת הַחֲרָבָה: וְהִרְעֵשְׁתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם וּבָאוּ חֲמֹדַת
כָּל הַגּוֹיִם וּמְלֹאֲתֵי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה כְּבוֹד אָמַר ה' צְבָאוֹת: לִי הַכֶּסֶף וְלִי
הַזָּהָב נְאֻם ה' צְבָאוֹת: גְּדוֹל יִהְיֶה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן
אָמַר ה' צְבָאוֹת וּבִמְקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שְׁלוֹם נְאֻם ה' צְבָאוֹת:

וביאר המלבי"ם (שם): לי הכסף. שאז יכירו כולם כי לי הכסף ושהכל שלי, ויביאהו לירושלים אל בעליו אדון כל, ואז גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון,

כי יהיה הוא הבית האחרון שלא יחרב עוד. ובמקום הזה אתן שלום. ולא יהיה ביניכם שנאת חנם, שהוא היה באמת הגורם לחורבן בית שני. כבוד הבית הזה האחרון. תואר 'האחרון' מוסב על שם 'כבוד', לא על 'הבית', ר"ל הכבוד האחרון של הבית הזה, יהיה גדול מן הכבוד הראשון, כי שם 'בית' חל עליו אף בחורבנו, שמצייר אותו כאילו הוא עומד, כי הבית השני היא התחלה לבית השלישי, וקדושתו לא בטלה אף שנחרב בינתים, ור"ל הכבוד שיהיה לבית הזה באחרונה, יהיה גדול מכבוד שהיה לו בראשונה, ולפי זה הוא ייעוד עתידי על אחרית הימים.

נקודות לעיון:

- א. למה הכסף שנמצא אצל איש הישראלי נחשב לכסף שנמצא אצל ה'?
- ב. מה הקשר שרמוז בין הכסף שיביאו הגויים לבניין הבית הוא הכסף והזהב שמגדיל ומפאר את השי"ת, והאם יש קשר בין הכסף הזה לתהליך המבואר בתורה שאבימלך נתן לשרה כסף?
- ג. לפי מה שמבואר בתורה, שכבוד זה חיצוניות ולבוש, ומבואר בפסוקים שהבית האחרון יתגדל על הבית הראשון והשני בבחינת הכבוד, דהיינו החיצוניות והלבוש, האם לא יהיה שינוי גם מבחינת הפנימיות?
- ד. מהי הבחינה של השלום שמוזכרת בפסוקים, והיכן יש בתורה כ"ה את עניין השלום?

ישעו אל ה'

פסוק זה נזכר בדברי הזהר מפרשת יתרו, המובא לעיל בסמוך בד"ה 'וגוונין עילאין המלובשים בכסף וזהב וכו', ודרש בו הזהר 'ישעו' מלשון הסתכלות, עי"ש. והנה פסוק זה נאמר בשירת דוד, שאמרה 'לעת זקנתו, לאחר שעברו עליו כל צרותיו וניצול מכולם' (רש"י), וזלשה"כ בשמואל ב המדבר על אויביו של דוד (כב, לח-מב):

ישעו ואין משיע אל ה' ולא ענם:

ופירש"י (שם): **ישעו ואין משיע וגו'.** הרי זה מקרא מסורס, ישעו אל ה' ולא ענם ואין משיע, כמו (ישעיהו יז) 'ישעה האדם אל עושהו', כמו פְּנָה. ומנחם חיברו עם (בראשית ד) 'וישע ה' אל הבל', ופתר בו לשון עתירה. וביאר הרד"ק (שם): **ישעו.** ר"ל יביטו, כמו 'ולא ישעו אל קדוש ישראל', 'ולא ישעה אל המזבחות', ופירושו, יביטו אל ה' ולא יושיעם.

נקודות לעיון:

- א. רבינו ציטט את הפסוק כמו שפירש רש"י שצריך לסרס את המקרא ולדרשו. פירוש זה בא לאפוקי מפירוש המצו"ד עיין שם היטב.
- ב. לפיה הערה הקודמת, מבואר שהקליפות בעצמם מביטים אלה'מבלי לדעת שאכן הם מביטים, כי הם רואים את אור הגוונין, אבל באמת אין מושיע להם כי מיד כאשר זה מגיע אליהם האור נעלם, ובזה אפשר ליישב את פירוש המצו"ד ורש"י שלדבר אחד נתכוונו.

הוּוּ זְהִירִים בְּרִשׁוֹת

איתא במשנה באבות (ב, ג): רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר וכו', הוּוּ זְהִירִין בְּרִשׁוֹת, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן. נראין כאוהבין בשעת הנאתן, ואין עומדין לו לאדם בשעת דוחקו.

וביאר רבינו יונה (שם): הוּוּ זְהִירִין בְּרִשׁוֹת. כלומר להתרחק מן המלכות, שלסוף מורדין את האדם מנכסיו, שאין מקרבין לאדם אלא לצורך עצמם. נראין כאוהבים בשעת הנאתן. מדברים רכות ומראין פנים של אהבה בזמן שמכירין רווח בדבר. ואין עומדים לו לאדם בשעת דוחקו. בהעצר אליהם יד הממון, אף כי מחמת הדחק, לא ירחמו על העני עד יורידוהו לטמיון וישכחו הראשונות כי הכל חלף עבר.

ועי' להלן באות זו, במקו"ח ד"ה 'ונוגשייך צדקה', שם הבאנו את דברי הגמרא בבבא בתרא ופירש"י עליה, המבארת שבעת שאין נתינת הצדקה כדבעי, אזי באה הרשות והמלכות ונוטלת בזרוע את כספם של ישראל. וראינו לציין שיש מפרשים שדרשו את הלשון 'הוּוּ זְהִירִים בְּרִשׁוֹת' לענין 'ענייני הרשות', היינו המותר לאדם, כגון אכילה ושתייה וצרכי הגוף, שבהם יש אחיזה יתירה של כח המדמה בדעת האדם, ודו"ק.

נקודות לעיון:

- א. רבינו מסביר את דברי המשנה באופן הפוך מהפשט, כי פירוש הפשט הרשות היא שררה והתנשאות ובפירוש רבינו מלשון עניות, ויש להבין כיצד ב' הפירושים עולים בקנה אחד.
- ב. יש לעיין האם הגויים הם באמת עניים שאינם מהוגנים, זה לעומת זה לעני הישראלי שהוא עני הגון.

ג. רבינו סרס את המשנה ודרשה, ויש להבין לפי דברי רבינו, מה הביאור בהמשך דברי המשנה 'ואין עומדין לו לאדם (שנתן את הכסף) בשעת דחקו'.

ד. האם הגויים האלו שלוקחים ואינם שבעים זה הקליפות של כוח המדמה, וכיצד האדם צריך להיזהר לא לתת את אור הגוונים לקליפות ומה הפירוש לפי זה 'ונוגשייך צדקה'?

חַן בְּעֵינֵי ה'

עתה חוזר רבינו ומבאר בפסוק 'חן בעיני ה'', שהגוונין העילאין הם 'עייני ה'', וזלשה"כ

בבראשית (ו, ה-ח):

וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבַת לְבוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם: וַיִּנָּחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַגּוֹ': וְנָח מִצָּא חַן בְּעֵינֵי ה':

ופירש"י (שם): וינחם. נהפכה מחשבתו של מקום ממידת רחמים למידת הדין, עלה במחשבה לפניו מה לעשות באדם שעשה בארץ. וכן כל לשון 'ניחום' שבמקרא, לשון נמלך מה לעשות. וביאר הרמב"ן (שם): וטעם 'ונח מצא חן בעיני ה'', שהיו כל מעשיו לפניו נאים ונעימים, וכן 'כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם' (שמות א), והזכיר זה כנגד מה שאמר בדורו שהיו כל מעשיהם לעצבון לפניו יתברך,

ואמר בו שהיה לחן בעיניו, ואחר כן סיפר מדוע היה טוב לפני האלקים, כי היה 'צדיק תמים'.

נקודות לעיון:

- א. יש להבין מדוע בכלל רבינו הביא את עניין נח בתורה, הרי אין שום דבר בתורה שאינו נצרך להבנת כלל התורה, ויש לעיין מה אנו למדים מעניין נח שלולא זה היינו חסרים?
- ב. ועוד צ"ב שהרי בכל התורה רבינו מדבר בעיקר על עניין החן של ה'; דהיינו אורות הגוונים, כפי שהאדם רואה אותם, וכאן רבינו הופך את העניין כלפי מעלה, שנוח מצא חן בעיני ה'.
- ג. האם כאשר האדם מוצא חן בעיני ה' זה אומר שבהכרח הוא צריך להפסיק לרצות למצוא חן בעיני בני אדם?

הִנֵּה נִתְּתִי אֵלַיךְ כֶּסֶף לְאַחֶיךָ, הִנֵּה הוּא לְךָ כֶּסֶת עֵינַיִם

רבינו דורש בזה שהכסף שנתן אבימלך לאברהם, הוא בבחי' הממון שיוצא מיד העכו"ם ליד הישראלי, שאז נתגלין בו הגוונים, (שזה ההיפך מהממון שעובר מיד ישראל ליד העכו"ם, הנזכר לעיל, שאז נתעלם החן והפאר בתוך הממון). והנה ע"ד הפשט מקרא זה נאמר בעת שהשיב אבימלך את שרה לאברהם, אחר שלקחה לביתו, כדכתיב בבראשית (כ, יד-טז):

וַיִּקַּח אַבְיִמֶלֶךְ צֶאֱן וּבָקָר וְעֶבְדִים וַשְׂפָחַת וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיֵּשֶׁב לוֹ אֶת
 שָׂרָה אִשְׁתּוֹ: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּמִזְבֵּחַ עֵינֶיךָ שָׂב: וּלְשָׂרָה
 אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַיךָ כָּסֶף לְאַחִיךָ הִנֵּה הוּא לְךָ כָּסוֹת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר
 אֶתְּךָ וְאֶת כָּל וְנִכְחַת:

ופירש"י (סם): ויתן לאברהם. כדי שיתפייס ויתפלל עליו. ולשרה אמה. אבימלך, לכבודה כדי לפייסה, הנה עשיתי לך כבוד זה, נתתי ממון לאחיך שאמרת עליו אחי הוא, הנה הממון והכבוד הזה לך כסות עיניים. לכל אשר איתך. יכסו עיניהם שלא יקילוך, שאילו השיבותיך ריקנית יש להם לומה, לאחר שנתעלל בה החזירה, עכשיו שהוצרכתי לבזבז ממון ולפייסך, יודעים יהיו שעל כרחי השיבותיך וע"י נס: ואת כל. ועם כל באי העולם. ונוכחת. יהא לך פתחון פה להתווכח ולהראות דברים ניכרים הללו. ולשון 'תוכחת' בכל מקום פירושו בירור דברים. ואונקלוס תרגם בפנים אחרים וכו', הנה הוא לך כסות של כבוד על העיניים שלי ששלטו בך. ואיתא בבראשית רבה (נב, יב): הנה נתתי אלף כסף לאחיך. א"ר יוחנן, עשה לה כסות, שיהיו הכל מביטין בה ולא בנויה. כסות עיניים. כסות שהיא עשויה עיניים עיניים. רבי ברכיה אמה, עשאה מטרונה, כסות שהיא מכוסה מן העין. ופירש העץ יוסף (סם): א"ר יוחנן עשה לה כסות. פירוש, עשה לה כסות חשוב מן האלף כסף, שיהיו הכל מביטים בכסות החשובה ולא בנויה, כי יאמרו שהלבוש גורם את היופי. כסות עיניים. היינו מסוה חשוב שהוא מעשה אורג העשוי נקבים נקבים, לבל יוכלו להביט בהוד יופיה. עשאה מטרונה. בילקוט גרס 'נטל לבוש מלכות והלבישה ועשאה מלכה מטרונה. למה, שלא יתבע אדם אותה, אלא יהיו שומעים שהיא מלכה ומתייראים לתבוע אותה, והיא כמכוסה מן העין'.

ופירש המהרז"ו (שם): עיניים עיניים. כסות מלא צבעים יפים, ע"ד 'ועינו כעין הבדולח', שפירושו, ומראיתו, וכן 'כעין חשמל'. ומובא בפירוש הרמ"ד וואלי (שם): הפשט הוא 'אלף כסף' ממש שנתן לאברהם בשביל שרה, מלבד המתנות שנתן לו בתחילה, כדי שעל ידיהם תעשה לבוש נאה לעצמה ולשפחותיה. והלבוש נאה נקרא 'כסות עיניים', לפי שכל עיניים צופים לראותו, כמו שפירשו רז"ל על 'פתח עיניים', והוא הפירוש האמיתי לפי פשוטו. אבל הסוד הוא, לפי שהבירורים המובאים מתוך הקליפה נעשים לבוש אל הקדושה ממש, וכבר ידוע שהלבושים בלבד הם המתגלים אל התחתונים, כי הקדושה המתלבשת בתוכם היא נעלמת מן העין, ולכן לאלו הלבושים קראם הכתוב 'כסות עיניים', ונמצא בכך שסודו מכוון אל פשוטו.

נקודות לעיון:

- א. האם לקיחת שרה אל בית אבימלך הייתה בבחינת הנגישה שהגויים נוגשים את היהודים, ששרה בעצמה היה בה אורות הגוונים ולכן אבימלך רצה לקחתה?
- ב. האם לפי פסוקים אלו בצירוף המדרש, מובן שבאמת החיצוניות והלבוש שזה הקליפה היא באמת שמירה על הפנימיות שלא יוכל להתקרב כל זר אל הקודש במלי התנסות והצטרפות בשיבור והכנעת הקליפות?

בְּגֵרֵי יִשְׁעַ מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי

פסוק זה נזכר בתחילת אות זו, בדברי הזהר מפרשת יתרו, המובא בד"ה 'וגוונין עילאין המלובשים בכסף וזהב וכו', עי"ש, וכעת מוסיף רבינו לדרוש גם את המילים 'מעיל צדקה יעטני'. הנה ע"ד הפשט פסוק זה נאמר בנבואה על הגאולה העתידה, בעת שישבחו ישראל את ה' על החסד וגם על הדין שעשה עימם. וזלשה"כ בישעיה (סא, י-יא):

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּה' תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאַלְקֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגֵרֵי יִשְׁעַ מְעִיל צְדָקָה
יַעֲטֵנִי כַּחַתָּן יִכְהֶן פֶּאֶר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ: כִּי כְּאַרְץ תּוֹצִיא צְמָחָה
וְכַגְנָה יִרְוַעֶיָהּ תַצְמִיחַ כֵּן ה' אֱלֹקִים יַצְמִיחַ צְדָקָה:

ופירש רש"י: **כחתן**. אשר ילבש לבושי פאר ככהן גדול. וככלה תעדה כליה - תכשיטיה: וְתִהְיֶה נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם: וביאר המצו"ד (סם): **שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ**. אז יאמר ישראל, שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בתשועת ה', תגל נפשי בעזר אלקי. **כִּי הִלְבִּישְׁנִי וכו'**. ר"ל סיבב אותי בישע ובצדקה, כלבוש המסבב את הגוף, וכמעיל המעטף את הלבוש. **כחתן**. כמו החתן אשר יגדיל פארו, וכמו הכלה אשר תתקשט כלי תכשיטים. **כִּי כְּאַרְץ**. כמו הארץ מוציאה צמחה אחר שנרקב ונפסד הגרגיר הזרוע, וכמו הגינה המצמחת הדברים הנזרעים בה אחר ההפסד, כן יצמיח ה' לישראל צדקה והילול.

נקודות לעיון

ג. כל הפרק כולו עוסק בגאולה העתידה שיבנו את כל החורבות של ירושלים, שהיא זו שמוזכרת בתחילת התורה במאמר חז"ל זה קם וזה נופל.

ד. תחילת הפסוק מדבר מהשמחה בהתקרבות להשי"ת שתהיה בעת הגאולה, וזה מקושר למה שרבינו מזכיר בסוף התורה שהכנעת

הקליפות הוא על ידי השמחה, ולפי זה מבואר הקשר בין ההכנעה הנעשית בעקיפין על ידי הצדקה להכנעה הנעשית באופן ישיר על ידי השמחה.

ה. כמוכן מבואר בפסוק העניין שלהתגלות הפאה. ועיין ברש"י שהפאר הוא כמו בגדי הכהן הגדול, ועיין ליקוטי הלכות הלכות ע"א על עניין החושן.

וְנוֹגְשֵׁיךָ צְדָקָה

כדאיתא במסכת ב"ב (ט ע"א): א"ר אלעזר, גדול המעשה יותר מן העושה, שנאמר 'והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם'. זכה, 'הלא פרוש לרעב לחמך'. לא זכה, 'ועניים מרודים תביא בית'. אמר להו רבא לבני מחוזא, במטותא מינייכו, עושו בהדי הדדי, כי היכי דליהוי לכו שלמא במלכותא. וא"ר אלעזר, בזמן שביהמ"ק קיים, אדם שוקל שקלו ומתכפר לו, עכשיו שאין ביהמ"ק קיים, אם עושין צדקה מוטב, ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלין בזרוע. ואעפ"כ נחשב להן לצדקה, שנאמר 'ונוגשֵׁיךָ צדקה'.

ופירש"י (שם): מעשה הצדקה. טורח המעשים את חבריהם, מדלא כתיב 'והיתה הצדקה שלום'. זכה. למזל טוב. עניים מרודים. זו ממשלת רומי, שצועקת תמיד,

הבו הבו שאנו צריכין. וביאר המאירי (שם): צריך אדם להעיר את עצמו על הצדקה, ושלא יקשה בעיניו על חסרון ממונו, ויזכור שבזמן שביהמ"ק קיים היה נותן שקלו ומתכפר לו, עכשיו הצדקה עומדת לו במקומו, ויתבונן שכל אדם מעותד לנכות ממונו למיסים ולתשחורות, ואחר שכן ראוי לו ליתן חלקו למי שגמלו כל טובו בשמחה ובטוב לבב, שאם יחסר ממונו לכבודו אף הוא בידו להשלימו, ואם אינו משתדל אלא להרבות ממונו כמה דובים יש למקום. ודרך הערה אמרו, זכה חסרון ממונו הולך לעניים, לא זכה אומות העולם באות ונוטלות בזרוע. וכעת נותן כמה טעמים לכך שהמזון שנותנים למלכות נחשב לנו לצדקה, וז"ל: ויש מפרשים על זה מה שכתבנו בענין עֲשׂוֹי הצדקה, שאעפ"כ נחשב להם בצדקה, ור"ל שאף גוביינת המס כשהוא נותנו בנאמנות, יש בו צד צדקה, והוא שמנכה חלק העניים, או שמתוך כך נושאים פניו והעניים מתרחמין. ויש מפרשים בו שהוא נחשב להם לצדקה כשמקבלין אותו בשמחה, וסובלים עול גלותם לכבוד ה'. וביאר המהרש"א (שם): **לא זכה ועניים מרודים כו'.** דהיינו חיל המלך הרודים בעם, תכניסן לבית, מה שהטיל המלך עליך לתת להם מזונות (דגזירת המלכות היתה, שצריך העם לפרנס את חיילי המלך שבדרכים). **עכשיו שאין ביהמ"ק קיים אם עושין צדקה מוטב כו'.** דאכילת עניים היא תחת אכילת מזבח, כמ"ש 'פתח במזבח וסיים בשולחן, בזמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר, ועכשיו השולחן מכפר'. **ואעפ"כ נחשב להן לצדקה כו'.** מפני שעכו"ם נוטלין מן העשיר תחת העני, וק"ל.

וראינו להרחיב גבי לשה"כ ונוגשיך צדקה', הנזכרת בנבואה דלעת"ל, כאשר ישראל ישובו לארצם ולתפארתם, וכל הגויים יכירו בגדולתם, ותחת כל מה שגזלו מישראל בגלות, ישיבו הגויים כפל כפליים. וזלשה"כ בישעיה (ס, יד-יז):

והָלְכוּ אֵלַיךָ שְׂחוּחַ בְּנֵי מְעַנֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲווּ עַל כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ כָּל מְנַאֲצֶיךָ וְקָרְאוּ לְךָ עֵיר ה' צִיּוֹן קְרוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: תַּחַת הַיּוֹתֶךָ עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר וְשִׁמְתֶיךָ לְגֵאוֹן עוֹלָם וּגּוֹ; תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת הַבְּרֹזֶל אָבִיא כֶּסֶף וְתַחַת הַעֲצִים נְחֹשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים בְּרֹזֶל וְשִׁמְתִי פְקֻדֹתֶיךָ שְׁלוֹם וְנִגְשִׁיךָ צְדָקָה:

ועי"ש בפרק כולו ובמפרשיו, ותמצא רמזים רבים מענייני המאמר. ופירש המצו"ד (שם):
תחת הנחושת. במקום הנחושת שנטלו האומות ממך אביא במקומו זהב וכו'.
ושמתי פקודתך שלום. ר"ל תחת הפקידים שהיו נותנים עליכם לגבות המס, אשים עליך שלום, כי לא יבואו עוד בתגר לגבות המס, כי אם יבואו לשאול בשלומך. ונוגשיך. במקום הנוגשים את הכסף יבואו לעשות עימך צדקה.

נקודות לעיון:

- א. האם יש קשר בין מי שמעשה אחרים לעשיית צדקה, לבין מי שמרים את חבירו לדרגה גבוהה יותר, ואולי אפשר שעצם מה שאדם מרים את חבירו למדרגה גבוהה יותר הוא עושה איתנו צדקה?
- ב. יש להבין מה הקשר בין ממשלת רומי למוזכר בתחילת המאמר על עניין רומי וירושלים 'זה קם וזה נופל'?

עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בְּחֶשְׁבוֹן

כעת מלביש רבינו את השגתו בפסוק זה, גבי הממון שבא ליד העכו"ם, שגם הוא עולה בחשבון לצדקה, אך מוסיף ומבאר שהחן שורה על הממון הזה (היינו שהגוונים מאירים בו), דווקא קודם שבא ליד העכו"ם, אך אח"כ נעלם אורם. וזלשה"כ בשיר השירים (ז, ה):

צִוּאֲרֵךְ כְּמַגְדֵּל הַשֵּׁן עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בְּחֶשְׁבוֹן עַל שֵׁעַר בֵּת רַבִּים אַפְּךָ
כְּמַגְדֵּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פָּנֵי דְמָשֶׁק:

ופירש"י (שם): **צווארך**. ההיכל והמזבח שהם זקופים וגבוהים, ולשכת הגזית גם היא שם, עשויים לחוזק ולמגן כמגדל השן. **עינייך**. כבריכות אשר בעיר חשבון, המושכות מים, כן עינייך על שער בת רבים, חכמיך כשהם יושבים בשערי ירושלים, העיר בת רבת עם, ועסוקים בחשבון תקופות ומזלות, חכמתם ובינתם לעיני העמים, מושכות כבריכות מים. **כמגדל הלבנון צופה פני דמשק**. ראיתי במדרש 'זה בית יער הלבנון שעשה שלמה, שהעומד עליו צופה ומונה כמה בתים יש בדמשק'. דבר אחר, פנייך צופות פני דמשק, מצפות לבוא שערי ירושלים עד דמשק, שעתידה להרחיב עד דמשק.

נקודות לעיון:

א. הדימוי והקשר בין העיניים לברכות בחשבון, ונביעת המים שבהם, מזכיר את המעיין אשר יוצא מבית ה' ונמשך ומתפשט חוצה.

שְׁכַל פְּרוּטָה נְצִטְרָף לְחֶשְׁבוֹן גָּדוֹל

גמרא זו הובאה כראיה לכך שהמלה 'חשבון' מרמזת לענין הצדקה. וז"ל הגמרא במסכת ב"ב (ט ע"א), שהיא המשך הסוגיא המובאת לעיל במקו"ח ד"ה 'ונוגשיך צדקה':

אמר רבא וכו', מאי דכתיב 'וילבש צדקה כשריון', לומר לך, מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול, אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. רבי חנינא אמר מהכא, 'וכבגד עֵדִים כל צדקותינו', מה בגד זה כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול, אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

ועי' לעיל במקו"ח (בריש אות ד) ד"ה 'ע"י צדקה שנותנין לעני הגון', שם מובא המשך גמרא זו, גבי מעלת הצדקה ובפרט לעניים הגונים. ופירש"י (שם):

נקודות לעיון:

- א. יש להבין בהקשר של דברי רבינו, מדוע הצדקה נקראת חשבון, הלא לכאורה זהו רק פשט במעשה הצדקה, שכל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול ואין הדבר נחשב כדבר מהותי שכל שם הצדקה יקרא 'חשבון' בגלל שכל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול?
- ב. יש לציין שבשתי הראיות של הגמרא, הגמרא מדמה את הצדקה לסוג של מלבוש, או של שריון, או של בגד סתם ויש להבין איך זה קשור לעניין המלבושים בתורה.

הַעֲבוּ"ם, הַנְּקָרָאִים בֵּית רַבִּים

וראינו להביא בזה את דברי המדרש שוח"ט (תהלים ג) על הפסוק 'רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה'; וז"ל:

רבים', אלו אומות העבו"ם, כמה דאמר (ישעיה יז) 'הוי המון עמים רבים'.

ובפירוש הרמ"ז על הזהר (בלק, קפד ע"ב) ביאר את סוד הענין, וז"ל: כל הריבוי הוא מצד הדין, כי הוא מבדיל ומחלק כפטיש יפוצץ סלע. ולכן אומות העולם נקראים 'רבים', להיותם נמשכים מן הגבורות והדינים. וגם אמרו בזהר פרשת יתרו (סח ע"ב) 'מאוד, דא סטרא דשמאלא', כי מצד החסד הוא הייחוד והאחדות.

הַבָּא לְטִמְאָה פּוֹתְחִין לוֹ

רבינו מביא כעת ראיה שהמדמה (שהוא הטומאה) הוא בחי' פתח, מלשון הגמרא במסכת יומא (לח ע"ב) המבארת שמי שבא להיטמא, אמנם פותחים לו את הפתח לך, אך לא עוזרים ולא מונעים זאת ממנו, ולעומתו מי שבא להיטהר מוסיפים ומסייעים בידו. וז"ל הגמרא:

**אמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'אם ללצים הוא יליין ולענווים יתן חן',
בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעין אותו. תנא דבי רבי ישמעאל,
משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון, בא למדוד נפט, אומר לו,**

מדוד אתה לעצמך, בא למדוד אפרסמון, אומר לו, המתן לי עד שאמדוד עימך, כדי שנתבסם אני ואתה. תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטמטמת ליבו של אדם, שנאמר 'ולא תטמאו בהם וְנִטְמַתֶּם בָּם', אל תקרי 'וְנִטְמַתֶּם' אלא 'וְנִטְמַתֶּם'. תנו רבנן, 'ולא תטמאו בהם וְנִטְמַתֶּם בָּם', אדם מטמא עצמו מעט, מטמאין אותו הרבה, מלמטה, מטמאין אותו מלמעלה, בעוה"ז, מטמאין אותו לעוה"ב. תנו רבנן, 'והתקדשתם והייתם קדושים', אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה, מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה, בעוה"ז, מקדשין אותו לעוה"ב.

ופירש"י (שם): **אם ללצים הוא יליץ**. 'אם ללצים' הוא בא להתחבר, 'הוא יליץ', לא ימנעוהו ולא יעזרוהו. **אם לענווים**. הוא בא להתחבר, יתן לו חן, מי שבידו ליתן. **בא**. הלוקח למדוד נפט, מפני שריחו רע אומר לו המוכר, מדוד לעצמך. **מטמטמת**. אוטמת וסותמת מכל חכמה. **ונטמתם**. חסר א'. **מטמאין אותו הרבה**. מניחין אותו ליטמא הרבה, והכי קאמר קרא, אל תיטמאו בהן, ואם תיטמאו, סוף 'ונטמתם'. **והתקדשתם**. מעט, 'והייתם קדושים' הרבה, הבא ליטהר מסייעין אותו. ועי"ע מטה במילוא"ח ד"ה 'הבא לטמא פותחין לו'. וביאר בזה בעיון יעקב שעל העין יעקב (שם): **בא ליטמא פותחין לו**. כי אין צריך לעזר וסיוע, דהכי אמרינן 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו וכו"'. משא"כ להיפך, הבא ליטהר צריך עזר וסיוע. ומהאי טעמא כתיב 'לפתח חטאת רובץ', מיד שפותחין לו נכנס יצה"ר בגופו ומתגבר עליו. גם לפי המשל דתנא דבי רבי ישמעאל, לכך אינו מסייע לו, שלא יהא הוא המחטיא, משא"כ לטובה.

נקודות לעיון:

א. צריך ביאור מזה שרבינו בכלל מביא ראיה מהגמרא הזו, שהרי רבינו הביא ראיה מהגמרא ממזי שבה ליטמא, אף שבמאמר רבינו מדבר על מי שבה ליטהר ורוצה לעלות מזדגא לדרגא, ודו"ק.

לפֶתַח חֲטָאת רוֹבֵץ

כתיב בבראשית (ד, ג-ז): וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קִין מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַה'; וְהֶבֶל הֵבִיא גַם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוּ וּמִחֲלִבְהֵן וַיִּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ; וְאֶל קִין וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקִין מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: וַיֹּאמֶר ה' אֶל קִין לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ: הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לִפְתַּח חֲטָאת רוֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ:

וביאר הרשב"ם (שם): הלא אם תיטיב, כלומר אם תיטיב, שלא תעשה עוונות כי אם מעט. שאת. תוכל לסבול עוונותיך, ולא יכבידו עוונותיך עליך. ואם לא תיטיב. לפתח חטאתך [תהיה] רובץ, כלומר ואם תעשה עוונות הרבה, תהיה רובץ תחת החטאת והעוון שלא תוכל לשאת ולסבול אותם. וכן פירש הרד"ק (שם): לפתח חטאת רובץ. לפתחך יהיה חטאת רובץ, שתִּפְּשֵׁל בו תמיד בצאתך ובבואך, כלומר, העוון אשר עימך תִּפְּשֵׁל בו תמיד, כאילו אבן נגף קבוע בפתחך, שתכשל

בו תמיד בצאתך ובבואך. ובאומרו 'חטאת' לשון זכר, שאמר 'רובץ', ר"ל זה הדבר הגורם החטאת והוא יצה"ר, והוא הנחש, והוא השטן. ואיתא בזה בילקו"ש (בראשית רמז לח): אמר שמואל, יצה"ר כמין חיטה הוא רובץ על מפתחי הלב, שנאמר 'לפתח חטאת רובץ'. עד שהולד במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה, שנאמר 'ויורני ויאמר לי, יתמוך דברי ליבך וגו'', וכיון שיצא לאור העולם בא מלאך וסוטר על פיו, ומשכח כל התורה, שנאמר 'לפתח חטאת רובץ'.

נקודות לעיון:

- א. יש להתבונן בכך שכל מעשה של הבל וקין היה סביב מעשה הקורבנות, שזה מקושר לדברי רבינו באות א' ובהשמטות למאמה, שעניין הקרבנות הוא הכנעת המדמה.
- ב. בהמשך להנ"ל, לפי דברי רבינו בתורה, שעיקר הקורבנות צריך להביא דווקא מבהמות, מובן מדוע אל קין ואל מנחתו לא שעה אבל אל הבל ה' שעה ופנה אל מנחתו.
- ג. ולפי זה יוכל כל אחד להמשיך ולהסביר מה באמת הייתה הסיבה שקין לא הביא מנחתו מבהמות ומה השיב לו ה' יתברך על כך.

כו - תל וכו' והוא תל שהכל פונין לו

כדאיתא בזהר רע"מ (משפטים, קטו ע"ב): עלמא דין, דלית ליה קיומא אלא על יסוד, הדא הוא דכתיב (משלי י). וצדיק יסוד עולם, וכו'. שכינתא תתאה כותל מערבי דיורא דיליה, על שם דאיהו תל שהכל פונים בו, כ"ו ת"ל, יהו"ה כ"ו, ודאי שכינתא איהי תל דיליה.

ופי' המתוק מדבש (שם): עלמא דין דלית ליה קיומא אלא על יסוד. המלכות שהיא סוד עולם הזה אין לה קיום אלא על היסוד, כי ע"י מעשה התחתונים מעוררים את צדיק העליון, ובכח הצדיקים האחוזים בו, העולם שהוא השכינה עומד, כמ"ש 'וצדיק יסוד עולם'. והיסוד מייסד את המלכות, שהיא סוד עוה"ז. שכינתא תתאה כותל מערבי דיורא דילה. כי השכינה הנמצאת ושורה בתחתונים, כותל המערבי שהוא סוד היסוד שבמערב הוא הדירה שלה. דאיהו תל שהכל פונים בו. היסוד נקרא כותל, על שם שהוא תל שכל התחתונים פונים אליו, לקבל שפע חיותם ומזונם. ובאופן נוסף, גם תפארת ומלכות נקראים כות"ל, כי כות"ל הוא נוטריקון כ"ו ת"ל, דהיינו יהו"ה כ"ו, כ"ו גימטריא הו"ה, ששם זה הוא בתפארת, ו'תל' נקראת השכינה, כי השכינה היא התל של ז"א, שעל ידה מתגלה מה שסתום בו. ובפרד"ר (שער כג, כותל) ביאר את דברי הזהר, וז"ל: **כותל**. הרמז בו אל התפארת בהיותו מתייחד עם המלכות ע"י הצדיק. וזה פירוש כ"ו, היא בחשבון שם בן ד', שהרמז בו אל התפארת, ות"ל הוא תל שהכל פונים אליו, שהוא המלכות, עם הצדיק, שעל ידו מתייחדים שניהם. ובוודאי שנקראת גם היא (המלכות) 'כותל', בהיות לה כל הכבוד הזה דווקא.

ה' אורי וכו' וישעי

רבינו דורש פסוק זה, הן כראיה לכך שהשם הקדוש הוי"ה (שם כ"ו) הוא בחי' אורות הגוונים, שזה בחי' 'ה' אורי, והן לענין הבגדי ישע דרכם מאירים אורות אלו, הרמוזים במלה 'וישעי'. וזלשה"כ בתהלים (כז, א-ד):

לְדוֹד ה' אֹרֵי וַיִּשְׁעֵי מִמִּי אִירָא ה' מְעוֹז חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד: בְּקֶרֶב עָלִי
מְרַעִים לֶאֱכַל אֶת בְּשָׂרֵי צָרֵי וְאֵיבֵי לִי הִמָּה כְּשָׁלוֹ וְנִפְלוֹ: אִם תַּחֲנֶנָּה
עָלִי מַחֲנֶנָּה לֹא יִירָא לְבִי אִם תִּקּוּם עָלִי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטָח: אַחַת
שָׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבֹתִי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַיִּי לְחֻזוֹת בְּנַעַם
ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ:

ופי' המצו"ד (שם): ה' אורי. הלא ה' מאור לי בעת צרה, א"כ ממי אירא.

תִּכְף לְסַמִּיכָה שְׁחִיטָה

כדאיתא במשנה במנחות (ט, ח): סמיכה וכו' על הראש בשתי ידיים, ובמקום שסומכין שוחטין, ותיכף לסמיכה שחיטה.

וביאר בפיהמ"ש להרמב"ם (שם): ותיכף לסמיכה שחיטה. שתהא סמוכה לה, שלא יהא ביניהם איחור. וביאר בתורת משה להאלישיך (ויקרא א, ג) גבי הטעם לתכיפות

השחיטה לסמיכה, וז"ל: אומרם ז"ל 'תיכף לסמיכה שחיטה', מה ענין צורך התכיפות
ההוא וכו'. והוא, כי כאשר יסמוך החוטא את ידיו על ראש קרבנו, וישוב אל ה'
מליבו ויתוודה עונו, אז בסמיכתו את ידיו בתשובה וידידי על ראש קרבנו, יסיר
ויפשיט מאיתו חלאת טומאת חטאתו אשר חטא, והכח הטמא אשר ברא יסור
ממנו, ויתלבש בבעל חי ההוא. ועל כן נצטוונו מיד תיכף לסמיכה שחיטה, בל
יהיה הפסק מההשראה בבעל חי אל התשת כוחו, פן ישוב לאיתנו ע"י צד הרהור
זה, כי אם להחל מיד להכניע הכח הטמא ההוא, ואותו הכח הוא המתמרק ונאכל
מאכולת איש על גבי המזבח.

גם אני יכול!

לטעום, להתבונן, להתעמק, לעיין,
להבין, לגלות, להתפעל, לחדש.

כי כל אחד יכול

הרבי גילה את תורותיו הק' לכל אחד ואחד מגדול
ועד קטן כל אחד ואחד לפי דרגתו, אם רק יסכים
להתמיד ולחפש, אז יזכה לגלות אור פנימי
שאין נראה על פי פשוטו כלל.
(עיין חיי מוהר"ן שמו)

לטייל
בתורתו

פרויקט לעידוד העמקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

lb046277313@gmail.com

בי עקר הצדיק הוא תורתו תקדושה (ליקו"ה ח"ט שלוחו"ה יב)